

**การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของ
นักเรียนระดับประถมศึกษา**

วีณา ประชากุล

**รายงานการวิจัย
เสนอต่อศูนย์วิจัยและพัฒนาแผ่นดินเชิงคุณธรรม
ปี พ.ศ. 2549**

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาและพัฒนาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ผู้วิจัยขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้ และรู้สึกซาบซึ้งในมิตรไมตรีอันดีที่ได้รับจากบุคคลากรฝ่ายวิจัยและจัดการความรู้ อีกทั้งบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ อาจารย์เสริม ประชากุล ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 ตลอดจนคณะครูและนักเรียนที่ให้ความร่วมมือตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการตอบข้อคำถามด้วยเทคนิคเดลฟาย

ผู้วิจัย

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษา	3
	ความสำคัญของการศึกษา	3
	ขอบเขตของการศึกษา	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ	4
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2	วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
	พฤติกรรมเชิงจริยธรรม	5
	ความมีวินัย	19
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
3	วิธีดำเนินการวิจัย	34
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	34
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	35
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	40
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	42
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
5	สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ	55
	สรุปผล	58
	อภิปรายผล	59
	เสนอแนะ	60
	เอกสารอ้างอิง	62
	ภาคผนวก	67

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย และเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม คือ (1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน และ (2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้าน ความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่ง ประกอบด้วย ครู จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จากโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3

ผลการศึกษาพบว่า

1. การศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนสามารถนำเสนอได้เป็น 5 ประเด็น ตามความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ มุ่งหวังให้นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครู เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรับสิ่งของ เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย ทำงานส่งครูตามที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา แต่งกายได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และสทึงขะลงในที่รองรับขยะ

1.2 กระบวนการเรียนรู้ จะต้องจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อสภาพการเรียนรู้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและลงมือทำกิจกรรมอย่างจริงจัง ครูจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน ครูส่งเสริมการจัดทำโครงการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ครูยกย่องชมเชย และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน ครูให้ความสำคัญและสนใจต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง ครูทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกและความต้องการของผู้เรียนและตอบสนองอย่างมีเหตุผล และครูส่งเสริมผู้ที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยต่อหน้าสาธารณะ

1.3 บทบาทของครู ครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่นักเรียนดังนี้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ครูให้ความสนใจในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูคอยอำนวยความสะดวก ชี้แนะ

และข้อเสนอที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน ครูจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูปลูกฝังค่านิยมที่ดีในด้านความมีวินัยแก่นักเรียน ครูส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และครูติดตาม ตรวจสอบ พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.4 สื่อและแหล่งเรียนรู้ จะต้องมีการนำทรัพยากรด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งสื่อและแหล่งเรียนรู้ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ สื่อมีคุณค่าและความหมายต่อผู้เรียน สื่อมีความเหมาะสมและทันสมัย สื่อและแหล่งเรียนรู้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้สามารถหาได้ในท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตระหนักรับในวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.5 การติดตามและตรวจสอบ ครูจะต้องประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการสังเกต ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการซักถาม ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการให้ลงมือปฏิบัติ ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามสภาพจริง และนักเรียนประเมินผลตนเอง เพื่อสะท้อนความรู้สึกลงและวิเคราะห์ผลงานของตนเอง

2. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยใช้แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยในรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นเสมือนบ้านหลอมที่จะผลิตทรัพยากรบุคคลอันสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาบ้านเมืองในปัจจุบันและอนาคต การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทางด้านพุทธิปัญญาจะต้องกระทำควบคู่ไปพร้อมๆ กับการเติมเต็มศักยภาพผู้เรียนในด้านทักษะปฏิบัติที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับระบบการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ผู้เรียนจึงควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สอดคล้องเหมาะสมในแต่ละบริบท ด้วยเหตุนี้เอง การจัดการศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม สามารถตอบสนองสังคมได้โดยการสร้างเสริมและปลูกฝังนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและสังคม สามารถควบคุมดูแลตนเอง และสังคมส่วนรวมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โรงเรียนเองก็สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย และนักเรียนก็สามารถศึกษาเล่าเรียนไปด้วยความราบรื่น การปลูกฝังจริยธรรมที่ ดีให้แก่นักเรียนเพื่อประพฤติตนในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม ย่อมจะช่วยให้ นักเรียนมีพัฒนาการที่ดี และมีความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ของประเทศ (กาญจนา ศรีภาพสินธุ์. 2544 : 8) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่า “มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์” หมายความว่า มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่ สามารถฝึกได้ สามารถใช้สมองอันล้ำเลิศนำพาความเป็นผู้ที่มีใจสูง รู้ดี รู้ชั่ว สามารถคิดพินิจ พิจารณา ประเมินค่าและกำหนดทางเลือกได้ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีคุณค่า และความหมายจำเป็นที่ต้องเข้าใจและเข้าถึงหลักแห่งการเรียนรู้ (สุมน อมรวิวัฒน์. 2542: 8-17) ดังนี้

1. มนุษย์อยู่ในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคลและฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามหลักกัลยาณมิตร การเรียนรู้ที่ได้ผลเกิดจากที่ผู้สอนได้รู้จักผู้เรียนแต่ละคนทั้งทางด้านบุคลิก ลักษณะนิสัย ความรู้สึกนึกคิด ความถนัด ผู้สอนต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ

2. มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ สามารถได้รับการอบรมสั่งสอน ฝึกฝน บ่มเพาะนิสัย มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในธรรมชาติและ การเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

3. มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาแต่กำเนิด ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกันบ้าง ก็ย่อมจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้

4. การเรียนรู้ของมนุษย์มีลักษณะเป็นองค์รวมของรูปกับนาม การเรียนรู้เป็นไปตามพัฒนาการของชีวิต

5. การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก 3 แกน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลักและแนวปฏิบัติที่บูรณาการตามหลักการเรียนรู้ของไตรสิกขา การเรียนการสอนจึงมิใช่การเน้นที่ถ่ายทอดความรู้ที่เป็นเนื้อหาเท่านั้น หากแต่รวมถึงทักษะการปฏิบัติและการวิเคราะห์ เพื่อประเมินผลของการปฏิบัติด้วย

6. การพัฒนาปัญญา ต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตมยปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามยปัญญา)

กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนา คนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนถึงพร้อมด้วยความรู้ ปัญญา ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม นั้น ควรจัดการศึกษาแบบองค์รวมตามหลักไตรสิกขา ซึ่งจะช่วยให้ย่นย่อไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับจิตและสติปัญญา สามารถประสบความสำเร็จในการประกอบกิจการงาน การดำเนินชีวิต เป็นไปอย่างปกติสุข

ปัญหาจากสภาพสังคมได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น อุบัติเหตุที่เกิดจากการไม่เคารพกฎจราจร การเรียนล้มเหลวเนื่องจากไม่ตรงต่อเวลาหรือหนีเรียน ความสกปรกเนื่องจากการทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นต้น สภาพความอ่อนแอทางด้านวินัยยอมส่งผลสู่ระบบสังคม ความหย่อนยานของวินัยนำไปสู่การพัฒนาความล้มเหลวของความเป็นผู้มีระเบียบวินัย สังคมเกิดการพัฒนาได้อย่างล่าช้าและเป็นไปในทิศทางที่สะเปะสะปะ หากนักเรียนคือผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นทรัพยากรบุคคลของชาติในปัจจุบันและอนาคตขาดความมีวินัยแล้ว ระบบสังคมก็ย่อมเกิดความวุ่นวายและขาดแรงขับ เคลื่อนสู่ความเป็นมนุษย์

การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ครูจะต้องเข้าใจว่าเด็กมีการรับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของบุคคล ชั้นของการพัฒนาจริยธรรมในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาสามารถ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ระยะเวลาเด็กยึดหลักจริยธรรมจากบุคคลอื่น (Heteronomous morality) ระยะเวลาพบ ได้ในเด็กช่วงอายุก่อน 8 ปี ลักษณะที่สังเกตเห็น คือ เด็กจะเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) เด็กจะยึดกฎเกณฑ์ตายตัวผิดก็คือผิด เด็กในระยะนี้จะแสดงความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่หรือผู้ใหญ่โดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ เด็กสามารถพิจารณาตัดสินความดีและไม่ดีอันเกิดจากการกระทำและรับเอาคำสั่งสอนเหล่านั้นมาประพฤติปฏิบัติได้ และระยะเด็กยึดหลักจริยธรรมจากตนเอง (Autonomous morality) ระยะเวลาพบได้ในเด็กอายุ ประมาณ 9-12 ปี ลักษณะที่สังเกตเห็น คือ การมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การตัดสินทางจริยธรรมของเด็กมีความคิดเป็นของตนเอง มีเหตุผลที่จะคำนึงถึงสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมของการกระทำ เด็กสามารถเข้าใจเจตนาและแรงจูงใจของบุคคลอื่น เข้าใจเหตุผลมากกว่าหนึ่งอย่างโดยการดูจากเจตนาของการกระทำ (Piaget, 1948)

จากแนวคิดและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ควรได้รับการเสริมสร้างแก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้มีความประพฤติ ระเบียบวินัย คุณธรรม และจริยธรรม สามารถสร้างความงอกงามให้เกิดแก่การเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ดังนั้น ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับทุกระดับจึงต้องให้ความสนใจ และเล็งเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมโดยรวม เป็นสิ่งควรได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็ก การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนี้ อาจสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนได้เต็มเต็มทั้งในส่วนที่เป็นความรู้ควบคู่ไปกับจริยธรรมอันดีงาม เพราะกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเด็กเกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัย

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ความสำคัญของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะได้รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และทราบระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

- 1) ประชากรที่ใช้ในออกแบบรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา
- 2) ประชากรที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 จากโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 1 ห้องเรียน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ระยะที่ 1 ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ตัวแปรต้น คือ การพัฒนารูปแบบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

ตัวแปรตาม คือ รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

ระยะที่ 2 พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง การปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ที่ควร ดีงามและเหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของสังคม

2. ความมีวินัย หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยสามารถบังคับ ควบคุมตนเอง ให้แสดงพฤติกรรมและประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม สม่่าเสมอจากปัจจัยภายในตนเอง ปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของครู เข้าแถวเป็นระเบียบ ทำงานเป็นระเบียบ และสามารถแนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามระเบียบ

3. พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนที่ปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง ที่ควร ดีงามและเหมาะสม โดยการปฏิบัติตามคำบอกกล่าวของครู เข้าแถวเป็นระเบียบ ทำงานเป็นระเบียบ และสามารถแนะนำให้เพื่อนปฏิบัติตามระเบียบ

4. การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย หมายถึง การจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยแบบกลุ่มสัมพันธ์ 6 กิจกรรม ซึ่งมีจำนวนนักเรียนในกลุ่มประมาณ 6-8 คน โดยในการปฏิบัติกิจกรรมสมาชิกในกลุ่มมีการวางแผน แบ่งหน้าที่กันทำ เสนอความคิด และบอกความต้องการของตนเองในการปฏิบัติ กิจกรรมผลัดเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กัน ช่วยเหลือกันและแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยมีกระบวนการในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่อเนื่องเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นปฏิบัติ และ ขั้นสรุป

4.1 ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาซักถาม แนะนำสถานที่ และ/หรือ วัสดุอุปกรณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจร่วมกิจกรรม

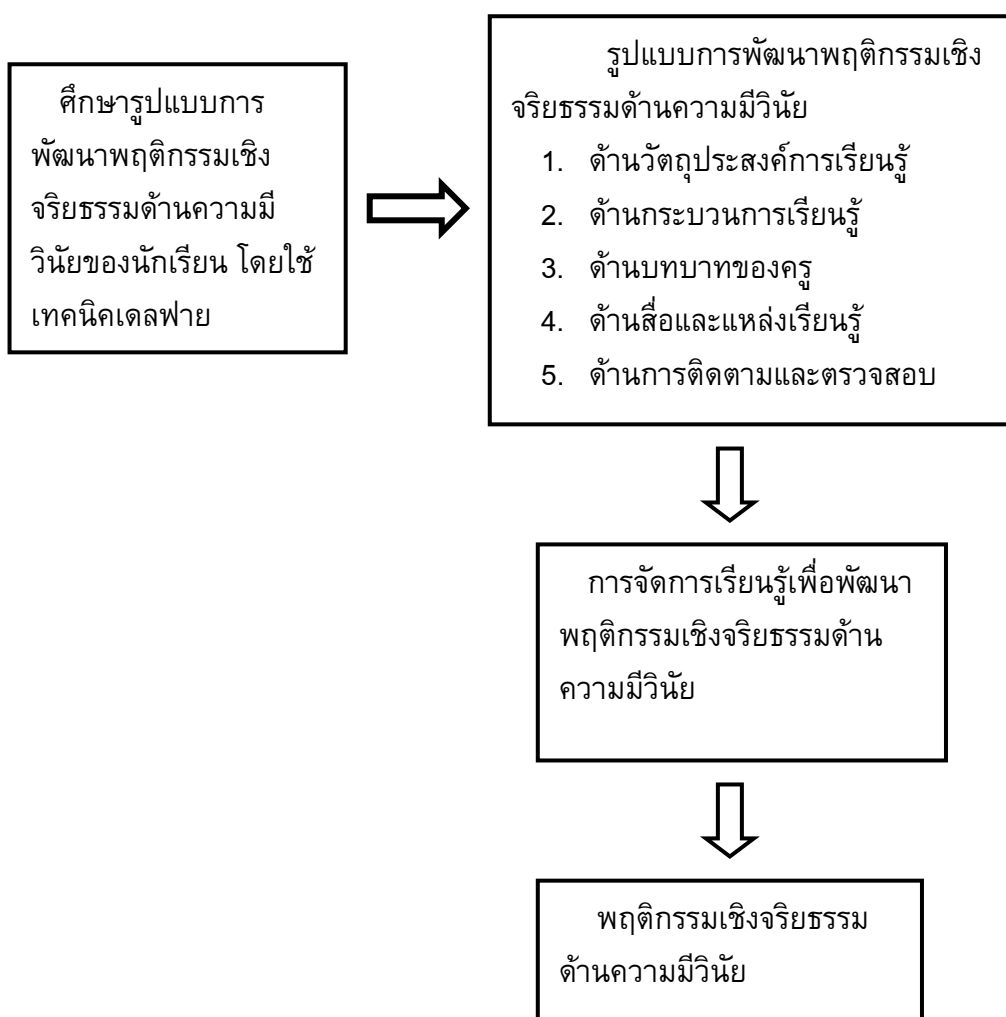
4.2 ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงและลงมือปฏิบัติจริงกับสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ โดยมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ ก่อนจะเริ่มปฏิบัติกิจกรรมศึกษานอกสถานที่ และ กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมจะจัดเป็นกลุ่ม มีจำนวนเด็กในกลุ่มประมาณ 6-8 คน ครูมีบทบาทในการกระตุ้นความคิดและอำนวยความสะดวกให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรม เสนอความคิดเห็น บอกความต้องการหรือรูปแบบการนำเสนอที่ตนเองต้องการ

4.3 ชั้นสรุป นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอการแสดงบทบาทสมมุติ และ เล่าถึงการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนภายในกลุ่ม การวางแผนแบ่งหน้าที่กัน บอกปัญหาหรืออุปสรรคที่พบและวิธีการแก้ปัญหา

5. แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย หมายถึง แบบวัดการแสดงออกและการแก้ปัญหาของนักเรียนในสถานการณ์ต่างๆ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิด 3 ตัวเลือก ซึ่งแต่ละตัวเลือกจะมีคะแนนตั้งแต่ 1-3 คะแนน

4. นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนาครั้งนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน ดังนี้

1. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

1.1 ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นคำที่ประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ พฤติกรรม และ จริยธรรม ซึ่งมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป

1.1.1 ความหมายของพฤติกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (583-584) ได้กล่าวว่า พฤติกรรม คือ การกระทำหรือ อากาที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึก เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2524 : 3) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมชัดเจนยิ่งขึ้นและเป็นไปในทางเดียวกันว่า เป็นการกระทำของบุคคลที่แสดงออกมาเพื่อตอบโต้หรือตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตได้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2526 : 112) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำหรือกิจกรรมทุกอย่างของมวลมนุษย์ที่เป็นการแสดงออก สามารถสังเกตได้ และบางครั้งไม่สามารถสังเกตได้เนื่องจากถูกควบคุมไม่ให้แสดงออกมา

เพจ โทมัส และมาร์แชล (บุตรีนทร์ สิริปัญญาธร. 2541 : 11 ; อ้างอิงจาก Page, Thomas & Marshall. 1977 : 314) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากกลุ่มบุคคล ที่ควบคุมโดยองค์กรทางสังคม หรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น

คอลลินส์และแอสมอร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 222 ; อ้างอิงจาก Collins & Ashmors. 1970 : 50) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมความร่วมมือ ไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับลินด์เกรนและฮาร์เวย์ (Lindgren & Harvey. 1981 : 433) ที่ได้กล่าวว่า ความร่วมมือ หมายถึง การกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

จอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Roger.1994 : 1) กล่าวถึงการดำรงชีวิตและธรรมชาติของมนุษย์จะมีการร่วมมือกัน ซึ่งเป็นหัวใจของการติดต่อสื่อสารระหว่างบนโลกอันกว้างใหญ่ นับว่าพฤติกรรมความร่วมมือเป็นพฤติกรรมที่สร้างขอบเขต คุณค่าและความก้าวหน้าให้มนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะ พฤติกรรมของคนล้วนแต่เป็นพฤติกรรมความร่วมมือทั้งสิ้น

อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมเป็นอาการปฏิกิริยาทั้งหมดของมนุษย์ที่เราสามารถสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว เช่น การเดิน การนั่ง การนอน อารมณ์ ซึมเศร้า โกรธ สนุกสนาน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมภายในซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลมีอยู่ภายในจิตใจของตนเอง บุคคลอื่นยากแก่การที่จะรู้ได้ เช่น การตัดสินใจ การคิด การเข้าใจ ฯลฯ และ พฤติกรรมภายนอกซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วผู้อื่นสามารถสังเกตได้ เช่น การพูด การหัวเราะ การร้องไห้ ฯลฯ (ไพบูลย์ เทวรักษ์. 2529 : 4-6) มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่หรือกิจกรรมที่ได้รับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่คาดหวัง (ทิพย์ ดวงวิไล. 2532 : 3; สุรัตน์ ศรีเดชา. 2532 : 2) สอดคล้องกับ นิตยา พูลทอง (2535 : 10) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำหรือการแสดงออกของมนุษย์ที่ปรากฏออกมา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการ แสดงออกหรือการกระทำ ดังกล่าวนี้อาจมีกระบวนการของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกำกับอยู่ภายในตัวของ บุคคลนั้นๆ เสมอ

จากแนวคิดดังกล่าว พฤติกรรม จึงหมายถึง การกระทำหรือการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง ซึ่งสามารถวัดพฤติกรรมที่แสดงออกมาได้ด้วยการสังเกต

1.1.2 ความหมายของจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (214) ได้กล่าวว่า จริยธรรม คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรมหรือกฎศีลธรรม ท่านพุทธทาส อินทปัญญา (2514 : 17) กล่าวว่า จริยธรรมหรือศีลธรรมนั้น ได้แก่ ระเบียบที่มุ่งปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุก เนื่องด้วยคนส่วนใหญ่ได้บัญญัติขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์หรือความต้องการของมนุษย์ จริยธรรมจึงเป็นแนวทางที่เน้นการประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข (สาโรช บัวศรี. 2523 : 18)

พินัส หันนาคินท์ (2523: 44) กล่าวว่า จริยธรรม เป็นความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง เกษมสุขขึ้นในสังคมและสมาชิกของสังคม การที่จะพัฒนาให้เป็นเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจึงต้องประกอบกัน ทั้งทางความรู้สึกทางจิตใจและการปฏิบัติทางกายอันสอดคล้องกับความรู้สึกทางจิต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 21) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า เป็นลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์ และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ ด้วยลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสังคมนั้น พฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุนและลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร ฉะนั้น ผู้มีจริยธรรมสูง คือ ผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมากและประเภทหลังน้อย

จริยธรรม จึงเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่สังคมคาดหวังให้เกิดแก่มวลสมาชิกของสังคม เพื่อความอยู่รอดของสังคม (โพธิ์ทอง จิตอ่อนน้อม. 2529 : 12) แสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. 2541 : 1) สะท้อนถึงคุณธรรมภายใน (ทศิณา แคมมณี. 2541 : 2) สามารถดำรงตนให้เหมาะสมแก่ฐานะ กาลเทศะ ภาวะ และเหตุการณ์ปัจจุบัน (พระธรรมญาณมุนี. 2531 : 103)

จริยธรรมเป็นหลักความประพฤติที่อบรมกริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้ผู้ประพฤติอยู่ในครรลองศีลธรรมและคุณค่าของจริยธรรมนั้น ซึ่งให้เห็นถึงความเจริญงอกงามในชีวิตอย่างมีระบบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงาม (ประภาศรี สีหอำไพ. 2540 : 17) มีการปรับพฤติกรรมให้เข้ากับกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานของความถูกต้องดีงาม (Good. 1964 : 314) สามารถวิเคราะห์การกระทำผิดหรือถูกของบุคคลได้ (Brown. 1965 : 411) ว่าเป็นความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของพฤติกรรมในสังคม ซึ่งแต่ละบุคคลจะพัฒนาขึ้นมาจนกลายเป็นพฤติกรรมของตนเอง (Kohlberg. 1969 : 3) จริยธรรมเป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และเป็นหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของการให้ความร่วมมือทางด้านการจัดเตรียมสังคม

พระราชวรมุนี (2523 : 10) กล่าวว่า จริยธรรม คือ สิ่งที่ได้ทำในทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประทับใจเรื่องจริยธรรม ต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอันเกิดจากความศรัทธาเชื่อถือผู้อื่น ในบางครั้งจริยธรรมก็เกิดโทษเมื่อไม่มีปัญญากำกับ

จากแนวคิดดังกล่าว จริยธรรม จึงหมายถึงหลักการหรือกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันตามสิ่งที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สังคมโดยรวมพึงปรารถนาและให้การยอมรับ

1.1.3 ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

ความหมายของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มีนักการศึกษาบางท่านได้ให้ความหมายชัดเจนพอ สมควร กรมวิชาการ (2523 : 3) กล่าวว่า เป็นพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจจะกระทำถูกหรือ ผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม และความพึงพอใจที่จะนำจริยธรรมมาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 3) กล่าวว่า เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่สังคมนิยมชมชอบ หรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมฝ่าฝืนในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม

โกวิท ประวาลพฤษ์ (2529 : 20-21) กล่าวว่า เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ดีงามในทุกโอกาส จนกลายเป็นบุคลิกของบุคคล การปฏิบัติตามเหตุผลด้วยความยินดีและพึงพอใจจนเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ ปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวาในทุกโอกาส

จากแนวคิดดังกล่าว พฤติกรรมเชิงจริยธรรม จึงหมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกถึงการประพฤติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ที่มีผลต่อตนเองและสังคมให้เกิดความสงบสุข

1.2 องค์ประกอบของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2-3) ได้กล่าวถึงจริยธรรมของมนุษย์ไว้ด้วยกันว่า ประกอบไปด้วยความรู้เชิงจริยธรรม เจตคติเชิงจริยธรรม เหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม สามารถสรุปเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

1. ความรู้เชิงจริยธรรม คือ การมีความรู้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดดี ควร กระทำ และการกระทำชนิดใดเลว ควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่มากนักเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้ทางด้านกฎหมาย ทางสังคมและ ศาสนาส่วนใหญ่ เด็กจะเริ่มเรียนรู้ได้ตั้งแต่แรกเกิดโดยเฉพาะในช่วงอายุ 2-10 ปี จะได้รับการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้เป็นพิเศษ

2. เจตคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้นๆ เพียงใด เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้นๆ แต่บางคนในสถานการณ์ที่ปกติ อาจมีเจตคติที่แตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายอย่างกว้างขวางกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะเจตคติเชิงจริยธรรมมีคุณสมบัติที่ใช้ในการทำนายพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของบุคคล

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลใช้เหตุผลที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกันอาจจะมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้ และบุคคลที่กระทำเหมือนกัน อาจมีเหตุผลเบื้องต้นในการกระทำและระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม คือ การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมอันฝ่าฝืนกฎหมายหรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ของจริยธรรม ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของคนในสังคม

เจียมจิต บุญรักษา (2534 : 10) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น 3 อย่าง คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา คือ ส่วนที่เป็นความรู้ ความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม ซึ่งเป็นความรู้ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกพฤติกรรมที่ดี ที่ถูก ที่ควร ออกจากพฤติกรรมที่ไม่ดี ไม่ถูก ไม่ควร มโนทัศน์อื่นที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ได้แก่ความคิดทางจริยธรรม (Moral thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral judgment) การให้เหตุผลทางจริยธรรม (Moral reasoning) และความรู้ความเข้าใจทาง จริยธรรม (Moral cognition)

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ คือ ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมว่าตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น องค์ประกอบในด้านนี้มีความหมายกว้างกว่าความรู้ความเข้าใจเชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน และองค์ประกอบด้านนี้ยังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ มโนทัศน์ที่ใช้ เรียกแทนองค์ประกอบนี้ ได้แก่ เจตคติทางจริยธรรม (Moral attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral reaction)

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม คือ พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิด ควรหรือไม่ควร ซึ่งอิทธิพลส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลขององค์ประกอบทั้งสองประการที่กล่าวมาแล้ว พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม

1.3 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

1.3.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในเรื่องการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ที่ได้รับการกล่าวอ้างและนำไปประยุกต์ใช้อยู่เสมอ คือ กลุ่มของฟรอยด์ (Freud) ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับการเกิดพฤติกรรมต่างๆ การแสดงออกของมนุษย์ว่าเกิดจากแรงผลักดันจากจิตใต้สำนึก 3 ส่วน คือ

1. อิด (Id) เป็นแรงขับภายในซึ่งเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง เป็นสภาวะที่ไร้จริยธรรมเพราะไม่เข้าใจว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร เรียกได้ว่า เป็นสัญชาตญาณที่แฝงเร้นมากับตัวตนของมนุษย์ตั้งแต่เกิดหรือกิเลสตัณหาที่มันเป็นตัวต้องการแสวงหาเพื่อตนเอง

2. อีโก้ (Ego) เป็นส่วนหนึ่งของจิตที่ยับยั้งการแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของอิด โดย ควบคุมจิตมิให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม อาศัยหลักแห่งความจริง ทำให้เกิดการยั้งคิดไตร่ตรองหาเหตุผลก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา

3. ซุปเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นส่วนหนึ่งของจิตที่เกี่ยวกับการรับรู้ทางคุณธรรมและกระตุ้นให้มนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมตามปทัสสถานของสังคม ส่วนซุปเปอร์อีโก้จะเป็นส่วนที่ไปกระตุ้นเตือนให้อิด ละทิ้งความไม่ถูกต้อง สิ่งที่ไม่ควรกระทำ และสนับสนุนให้อีโก้เปลี่ยนทิศทางพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

และในทฤษฎีของฟรอยด์นี้ ได้แบ่ง “จิต” ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. จิตในสำนึก (Conscious) ได้แก่ จิตที่อยู่ในการควบคุมบังคับของบุคคล จิตที่ควบคุมพฤติกรรมได้แสดงออกมาในทิศทางที่ถูก ที่ควร รวมทั้งอารมณ์ ความต้องการ และความปรารถนา

2. จิตใต้สำนึก (Subconscious) หรือจิตก่อนสำนึก เป็นจิตที่คาบเกี่ยวระหว่างจิตในสำนึก และ จิตใต้สำนึก มีทั้งความวิตกกังวล ความขัดแย้ง และการใช้กลไกป้องกันตนเอง เพื่อลดความกดดัน หรือความเครียดให้เบาบางลง

3. จิตไร้สำนึก (Unconscious) เป็นจิตที่เหมือนส่วนที่จมน้ำของก้อนน้ำแข็ง ไม่อยู่ในความสำนึกของตน (ego) แต่จะแอบแฝงอยู่ในตนที่เป็นรากเหง้าของตน คือ id จิตไร้สำนึกนี้จะมีอิทธิพลผลักดันพลังงานที่เรียกว่า Libido ได้แก่ ความรู้สึกทางเพศ ความต้องการมีชีวิตอยู่ และความก้าวร้าว ให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมภายนอกของมนุษย์

นักจิตวิทยาตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์มีความเชื่อว่า ผู้ปกครองหรือผู้ที่ใกล้ชิดเป็นบุคคลแวดล้อมที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีต่อบุตรหลาน โดยการให้รางวัลและการลงโทษเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังและพัฒนาให้ถึงระดับอีโก้ วิธีการเรียนรู้ทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เด็กจะลอกเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ จากผู้ใหญ่ที่ควบคุมมากับวิธีการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เยาว์วัย ทำให้เด็กได้รับการหล่อหลอมตามแบบบุคลิกภาพ ค่านิยม และมาตรฐานจริยธรรมในสังคม จนกระทั่งยอมรับและปฏิบัติตนตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคมได้ เมื่อจริยธรรมได้รับการปลูกฝังและพัฒนาจนถึงระดับซูเปอร์อีโก้แล้ว เด็กจะรู้สึกผิดเมื่อตนเองกระทำไม่ถูกต้อง และยอมรับการถูกลงโทษและจะมีความรู้สึกชื่นชมตนเองเมื่อปฏิบัติตนตามมาตรฐานจริยธรรม

1.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไขการกระทำได้รับการอธิบายโดย บี เอฟ สกินเนอร์ (B.F. Skinner, 1904-1990) ว่า พฤติกรรมของคน เรานั้นมีผลจากการกระทำเป็นสิ่งกำหนด พฤติกรรมใดก็ตามเมื่อกระทำแล้ว ผู้ที่กระทำจะได้รับผลในทางบวก เรียกว่า การเสริมแรง (Reinforcement) พฤติกรรมนั้นก็จะได้รับการตอบสนอง และเกิดขึ้นซ้ำบ่อยมากขึ้น และพฤติกรรมใดที่กระทำไปแล้ว ผู้กระทำได้รับผลกระทำในทางลบพฤติกรรมนั้นก็จะลดลง การเสริมแรงมี 2 ประเภทคือ

1. การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) เป็นการกระทำชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจกับผู้เรียนและความพึงพอใจนั้นทำให้เกิดการตอบสนองที่ต้องการมากขึ้นหรือตอบสนองอย่างเข้มข้นขึ้น เช่น การให้อาหาร คำชมเชย ของขวัญ ฯลฯ

2. การเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) เป็นการพยายามทำให้เกิดการตอบสนองเพิ่มขึ้น หรือเข้มข้นขึ้น โดยการกำจัดสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ออกไป เช่น การกำจัดเสียงดัง การลดการลงโทษ การลดการดุด่า เป็นต้น

เมื่อนำทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไขมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมแล้ว สามารถกำหนดเป็นแนวทางได้ 2 ประการ คือ

1. ถ้าต้องการที่จะให้ผู้กระทำปฏิบัติตามจริยธรรมที่พึงประสงค์ ก็ควรให้การเสริมแรงในทางบวก เช่น การยกย่อง การชมเชย การให้รางวัล การให้ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
2. ถ้าต้องการให้ผู้กระทำควบคุมตนเองโดยการลดพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงประสงค์ก็ให้เสริมทางลบ เช่น การตำหนิติเตียน การว่ากล่าวตักเตือน การลงโทษ การลดสถานภาพทางสังคม

1.3.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ของเพียเจต์ (Piaget, 1948) เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่รับรู้กฎเกณฑ์และลักษณะต่างๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาทางด้านสติปัญญาของบุคคล เพียเจต์ได้ศึกษาเหตุผลการตัดสินใจของเด็ก และได้แบ่งขั้นของการพัฒนาจริยธรรมออกเป็น 2 ขั้น คือ

1. ระยะเด็กยึดหลักจริยธรรมจากบุคคลอื่น (Heteronomous morality) ระยะนี้พบได้ในเด็กช่วงอายุก่อน 8 ปี ลักษณะที่สังเกตเห็น คือ เด็กจะเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) เด็กจะยึดกฎเกณฑ์ตายตัวผิดก็คือผิด เด็กในระยะนี้จะแสดงความเคารพเชื่อฟังพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ โดยไม่มีข้อโต้แย้งใดๆ เด็กสามารถพิจารณาตัดสินความดีและไม่ดีอันเกิดจากการกระทำ และรับเอาคำสั่งสอนเหล่านั้นมาประพฤติปฏิบัติ

2. ระยะเด็กยึดหลักจริยธรรมจากตนเอง (Autonomous morality) ระยะนี้พบได้ในเด็กอายุประมาณ 9-12 ปี ลักษณะที่สังเกตเห็น คือ การมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การตัดสินทางจริยธรรมของเด็กมีความคิดเป็นของตนเอง มีเหตุผลที่จะคำนึงถึงสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมของการกระทำ เด็กสามารถเข้าใจเจตนาและแรงจูงใจของบุคคลอื่น เข้าใจเหตุผลมากกว่าหนึ่งอย่างโดยการดูจากเจตนาของการกระทำ

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ได้รับการแผยขยายออกไป โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 32) จึงได้นำแนวคิดนี้มาทำการศึกษาต่อ เพื่ออธิบายถึงขั้นตอนของการพัฒนาทางจริยธรรมโดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โคลเบอร์กมีความเชื่อว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมพร้อมกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ด้วย ระดับอายุของเด็กจึงมีความสัมพันธ์อย่างมาก ลำดับขั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่โคลเบอร์กกล่าวไว้มีทั้งหมด 6 ขั้น (Stipek, 1993) ดังนี้

1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional level) เป็นระดับที่เด็กยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในการคิดและตัดสินใจที่จะลงมือกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมออกมาโดยคิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ตามแต่ละสังคมโดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (Punishment or obedience orientation) เด็กจะตัดสินการกระทำว่าดีหรือไม่ดีจากผลของการกระทำ และยอมรับเพื่อกระทำตามคำสั่งของผู้ที่มีอำนาจ หรือให้คุณให้โทษแก่ตนเอง เพราะกลัวว่าจะได้รับความเจ็บปวด เด็กจะคอยสังเกตดูว่าถ้าสิ่งที่ไม่ดี ผู้ใหญ่จะไม่เห็นด้วย อาจโดนดุด่าหรือทำโทษ พฤติกรรมแบบนี้พบได้ในเด็กช่วงอายุ 2-7 ปี โดยเฉลี่ยแล้วเด็กในวัยก่อนเข้าเรียน หรืออนุบาลศึกษาจะสามารถให้เหตุผลทางจริยธรรมได้ในขั้นนี้

ขั้นที่ 2 หลักการเลือกกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง (Naive instrumental hedonism) เด็กถือว่าการกระทำที่ถูกต้องคือการกระทำที่สนองต่อความต้องการ และทำให้ตนเกิดความพึงพอใจ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นไปในลักษณะของการโต้ตอบซึ่งกันและกัน ช่วยกัน ไปช่วยกันมา มีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน พฤติกรรมแบบนี้พบได้ในเด็กช่วงอายุ 7-10 ปี เด็กในวัยนี้ จะสามารถสังเกตได้ว่า ถ้าเขาทำอะไรซึ่งเป็นสิ่งที่ดี เขามักจะมีข้อแม่หรือข้อเรียกร้อง เช่น “ถ้าหนูไม่ ส่งเสียงดังในชั้นเรียน ครูต้องเล่นนิทานให้หนูฟังนะคะ” ฉะนั้น ถ้าต้องการให้เด็กในวัยนี้ทำอะไรหรือไม่ทำอะไร ก็จะต้องพยายามให้สิ่งที่เขาต้องการตอบแทน (กิริติ ศรีวิเชียร. 2524 : 18)

2. ระดับตามเกณฑ์ (Conventional level) เป็นระดับที่เด็กสามารถเรียนรู้และกระทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ หรือสิ่งที่คาดหวังของครอบครัวและสังคม บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับนี้ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามความต้องการของสังคม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (Good-boy morality of maintaining good relations approved by others) เด็กจะกระทำหรือปฏิบัติทุกทางเพื่อช่วยเหลือและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การทำให้ผู้อื่นพอใจและยอมรับตนเอง ขั้นนี้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมเจตนาที่มีความสำคัญมาก พฤติกรรมแบบนี้พบได้ในเด็กช่วงอายุ 10-13 ปี การทำโทษด้วยการเขี่ยนตีสำหรับเด็กที่มีปัญหา ด้านความประพฤติ ในขั้นนี้จะไม่ค่อยมีความหมายเท่าใดนัก การจัดทำป้าย “คนดีวันนี้” หรือ “คนดี สัปดาห์นี้” ไว้ที่มุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน จะมีความหมายมากต่อการส่งเสริมการประพฤติดี ปฏิบัติชอบของนักเรียน (กิริติ ศรีวิเชียร. 2524 : 19)

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (Authority maintaining morality) เด็กเริ่มเห็นความสำคัญของกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ ยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ตั้งไว้ พฤติกรรมแบบนี้พบได้ในเด็กช่วงอายุ 13-16 ปี การออกระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆ ขึ้นมาให้เด็กได้ปฏิบัติตาม โดยที่เด็กไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่างหรือกำหนดระเบียบอาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างสรรค์ (กิริติ ศรีวิเชียร. 2524 : 20)

3. ระดับเหนือเกณฑ์ (Postconventional level) เป็นระดับที่การตัดสินใจพฤติกรรมจะเป็นไปตามความคิดและเหตุผลของตนเองว่ามีความเหมาะสม ยึดหลักจริยธรรมสากล โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของผู้ที่มีอำนาจหรือกลุ่มที่ยึดว่ามีคุณค่า การตัดสินใจจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมส่วนตัว ยึดถือคุณธรรมประจำใจ แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญาของสังคม (Social-contract orientation) พฤติกรรมของบุคคลจะยึดประโยชน์และความถูกต้องทางกฎหมาย กระทำในสิ่งที่สังคมหรือชุมชนยอมรับ เห็นความสำคัญของส่วนรวมเป็นหลัก เข้าใจในสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองได้ตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์หรือกฎหมายทั้งหลายที่ทำไปเพื่อประโยชน์ของสังคม พฤติกรรมแบบนี้พบได้ในเด็กอายุ 16 ปีขึ้นไป

ขั้นที่ 6 หลักการยึดหลักจริยธรรมสากล (Universal-ethical-principle orientation) ขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุด และเป็นการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของบุคคลโดยขึ้นอยู่กับหลักคุณธรรม ความยุติธรรม ความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชน แสดงถึงการมีอุดมคติ มีหลักธรรมประจำใจ สามารถใช้มโนธรรมในการตัดสินใจปฏิบัติทางจริยธรรม พฤติกรรมแบบนี้พบได้ในวัยผู้ใหญ่

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1969 : 394) อธิบายว่า พัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะเป็นไปตามขั้นที่ 1 ผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่ 6 และจะไม่สามารถกระโดดข้ามขั้นได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไป (ตารางที่ 1) จะเกิดขึ้นด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว เมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ๆ หรือสามารถทำความเข้าใจในความหมายขององค์ประกอบเดิมได้ดีขึ้นตามลำดับ

ตารางที่ 1 พัฒนาการการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการให้เหตุผล	ระดับจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี)	1. ระดับก่อนเกณฑ์ (2-10 ปี) (ระดับต่ำ)
ขั้นที่ 2 หลักการเลือกกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการ ของตนเอง (อายุ 7-10 ปี)	
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (อายุ 11-13 ปี)	2. ระดับก่อนเกณฑ์ (10-16 ปี) (ระดับกลาง)
ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (อายุ 14-16 ปี)	
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญาของสังคม (อายุ 16 ปีขึ้นไป)	3. ระดับก่อนเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป) (ระดับสูง)
ขั้นที่ 6 หลักการยึดหลักจริยธรรมสากล (วัยผู้ใหญ่)	

1.3.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์ของสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาจริยธรรม แบนดูรา (Bandura, 1977) เป็นนักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมที่มีความคิดว่ายุติธรรม หมายถึง กฎ สำหรับการประเมินพฤติกรรม กฎนี้จะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการสังเกต การฟัง การอ่านจากแนวคิดของผู้อื่น จากนั้นนำมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเชื่อ และความคิดในเชิงประเมินที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำ และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

การเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation) การเลียนแบบ (Imitation) และการทำตามแบบอย่าง (Modeling) การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องมีการเสริมแรง แต่ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้คือการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นหรือพิจารณาการกระทำของผู้อื่น แล้วสังเกตผลของการกระทำที่ตามมา การตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆ

นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมสรุปพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของมนุษย์ได้ดังนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรม คือ การที่มนุษย์พัฒนาพฤติกรรมและความรู้สึกให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดว่าดีงามและถูกต้อง มากกว่าจะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการคิด การเข้าใจด้วยสติปัญญา

2. ตัวเสริมแรงหรือแรงจูงใจที่จะทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น มีพื้นฐานมาจากความต้องการทางสรีระหรือความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ ที่จะได้รับการยอมรับหรือรางวัลจากสังคม

3. พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรม

4. ปทัสถานของจริยธรรมเป็นมาตรฐานของจริยธรรมได้มาโดยการเรียนรู้จากวัฒนธรรมของสังคม

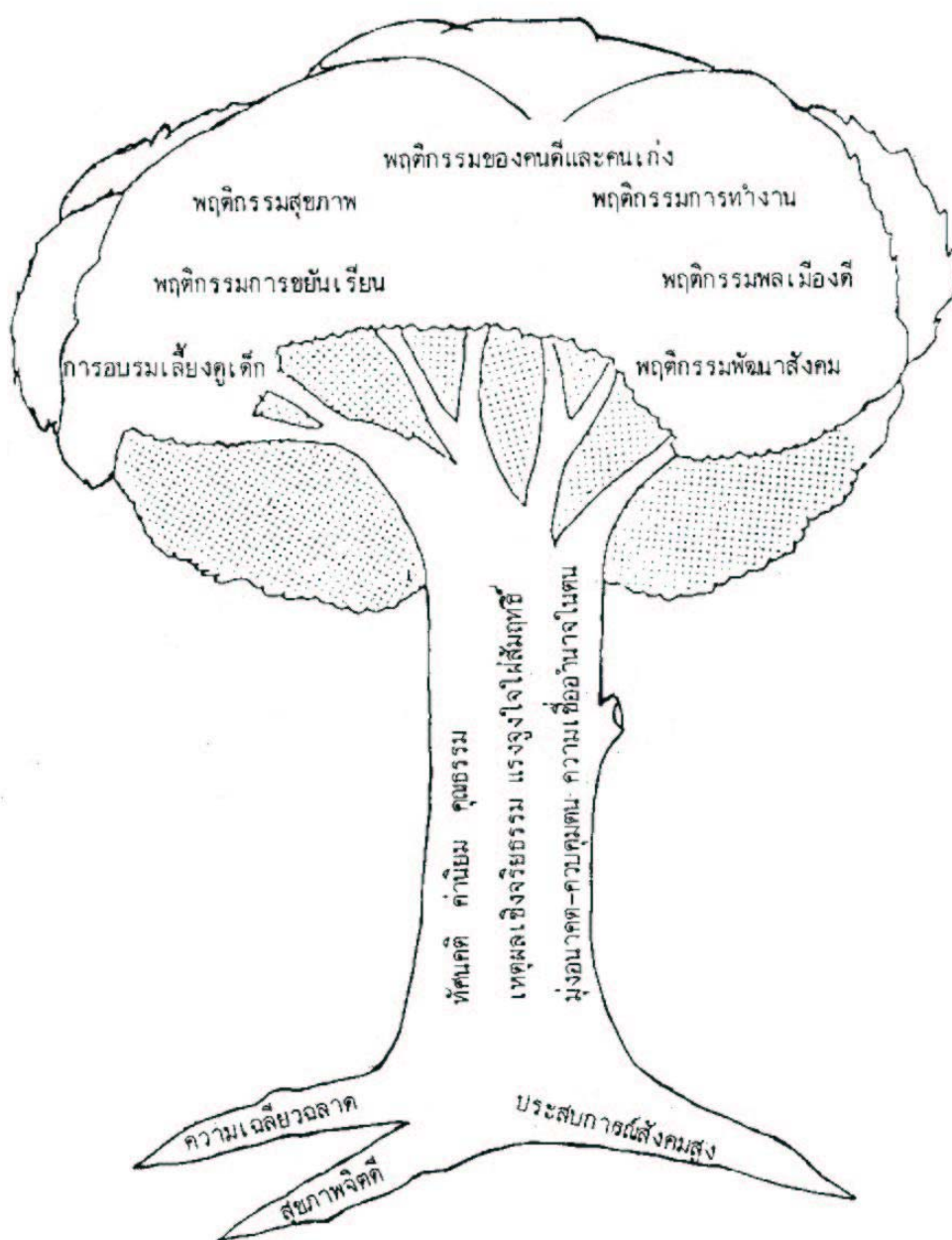
5. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวกและทางลบ ตัวแบบพฤติกรรมที่มีอิทธิพล เช่น พ่อแม่ ครู บุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคมนั้นๆ

จริยธรรมของเด็กเกิดจากการเลียนแบบหรือเอาอย่างแบบ ดังนั้น ตัวแบบจึงเปรียบเสมือนพิมพ์ที่กำหนดให้เด็กดีหรือไม่ดี แต่โดยธรรมชาติแล้วเด็กจะพยายามสังเกตตัวแบบในการกระทำอย่างหนึ่ง ถ้าตัวแบบได้รับความสนใจ ได้รับประโยชน์หรือความพึงพอใจด้วยจึงต้องยอมเลียนแบบตัวแบบนั้น ตัวแบบอาจเป็น พ่อ แม่ ญาติ เพื่อน ผู้มีชื่อเสียง หรือแม้กระทั่ง ครู อาจารย์ ถ้าหากเด็กได้รับการเลียนแบบจากตัวแบบที่ดีแล้ว ประชากรของสังคมนั้นก็จะมีจริยธรรมดีด้วย

1.3.5 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกที่สร้างขึ้นโดยนักวิชาการของไทย ที่ได้มาจากการสรุปรวมผลการวิจัยในประเทศไทย ผู้ที่สร้างทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม คือ ศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน โดยกล่าวว่าลักษณะของทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดอกและผล ส่วนที่เป็นลำต้น และส่วนที่เป็นรากแก้ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2535 : 36-38)

ส่วนที่เป็นดอกและผลบนต้นไม้แสดงถึงพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนนี้จะเป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่เข้าลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดี เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ผลที่ทำให้บุคคลแสดงออกมาซึ่งพฤติกรรมอันน่าพึงปรารถนานี้มาจากสาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของลำต้นต้นไม้ ซึ่งประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ (1) เหตุผลเชิงจิตวิทยา (2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง (3) ความเชื่ออำนาจในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม ถ้าต้องการที่จะเข้าใจอธิบาย ทำนายและพัฒนาพฤติกรรม ชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะบางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกันจึงจะได้ผลดีที่สุด ส่วน

ภาพที่ 2 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงถึงจิตลักษณะพื้นฐาน และองค์ประกอบทางจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2539 : 1)

ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะยังบ่งบอกว่าคนที่คนไทยจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูงจะต้องประกอบไปด้วยจิตลักษณะ 8 ประการ โดยแบ่งเป็น จิตลักษณะส่วนแรก 3 ประการ ได้แก่ (1) สติปัญญา (2) ประสพการณ์ทางสังคม และ (3) สุขภาพจิตกับจิตลักษณะที่เป็นส่วนของลำดับห้าประการ ได้แก่ (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (2) ลักษณะมุ่งอนาคต (3) ความเชื่ออำนาจภายในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (5) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

1.4 แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (2536 : 4) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อป้องกันปัญหาด้านจริยธรรมและการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็กและเยาวชน โดยเน้นการปลูกฝังที่จิตใจ ยึดหลักส่งเสริมให้บุคคลประพฤติตนเหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมไทยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยพิจารณาคุณลักษณะด้านจริยธรรมของเด็กไทย และวิธีการอบรมบ่มนิสัยจากแนวคิด 3 แนวทาง คือ (1) วิถีชีวิตของสังคมไทย (2) หลักจริยธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ และ (3) ทฤษฎีและผลงานการศึกษาค้นคว้าทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการที่เกี่ยวกับความเจริญงอกงามด้านจริยธรรมของบุคคล

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาจริยธรรมเด็กอายุ แรกเกิด -12 ปี คือ ให้เด็กช่วงอายุนี้ เป็นคนดี และเป็น คนเก่งที่มีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ควรพัฒนาพฤติกรรมและจิตลักษณะไปพร้อมกัน (คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. 2536 : 4-5) โดยแบ่งเป็นช่วงอายุ ดังนี้

เด็กอายุ แรกเกิด -5 ปี ควรได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมและจิตลักษณะดังนี้

1. มีลักษณะของคนไทย
2. มีศาสนา
3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดีและคนเก่งเมื่อโตขึ้น
4. มีความพร้อมที่จะรับจริยศึกษา
5. มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี และเรียนรู้เกี่ยวกับคนรอบตัว

เด็กอายุ 5-10 ปี ควรได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมและจิตลักษณะดังนี้

1. มีวัฒนธรรมไทย
2. เป็นพุทธมามกะหรือศาสนิกชนที่ดีอื่นๆ ในเชิงการปฏิบัติ
3. มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดี และคนเก่ง และไม่เป็นปัญหาแก่สังคมเมื่อโตขึ้น
4. มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์ทางสังคมระดับกลุ่ม
5. มีลักษณะจิตใจด้านจริยธรรมขั้นต้น ควบคุมตนเองได้บ้าง ต้องการความสำเร็จ และเชื่อว่าทำดีได้ดี

เด็กอายุ 10-12 ปี ควรได้รับการพัฒนาให้มีพฤติกรรมและจิตลักษณะดังนี้

1. มีวัฒนธรรมไทย
2. เป็นพุทธมามกะหรือศาสนิกชนที่ดีอื่นๆ ในเชิงการปฏิบัติ และเข้าใจหลักธรรมขั้นต้น
3. มีพฤติกรรมของคนดี และคนเก่ง และไม่เป็นปัญหาแก่สังคม
4. มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์ทางสังคมระดับประเทศชาติ
5. มีลักษณะจิตใจด้านจริยธรรมขั้นกลาง เริ่มมองการณ์ไกล ควบคุมตนเองได้

ปานกลาง ต้องการความสำเร็จในการเรียนและการงานและเชื่อว่าทำดีได้ดี

คุณลักษณะตามช่วงอายุเหล่านี้ ควรได้รับการพัฒนาให้สัมพันธ์กับพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น ร่างกาย สติปัญญา และประสบการณ์ทางสังคม ทำให้การพัฒนาต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมตามวัย

แนวทางหลักในการเลี้ยงดูเด็กที่สำคัญคือ ต้องให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้านอย่างต่อเนื่องเหมาะสมตามวัยบนพื้นฐานของความต้องการของเด็ก และคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ดี ตั้งแต่ในวัยเด็กซึ่งการอบรมเลี้ยงดูทั่วไปประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลักด้วยกัน (คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. 2536 : 13) คือ

1. การออกคำสั่งให้เด็กทำตามหรือละเว้นการกระทำ
2. การตรวจตราว่าเด็กทำตามหรือไม่
3. ถ้าเด็กทำอย่างเหมาะสมก็ให้รางวัลและส่งเสริม
4. ถ้าเด็กไม่ทำตามก็ตักเตือนแล้วจึงลงโทษ
5. ให้เหตุผล เมื่อสั่ง เมื่อให้รางวัล และเมื่อลงโทษเด็ก
6. ผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กต้องทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งต่อหน้าและลับหลังเด็ก

วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่างๆ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเอง เป็นต้น วิธีการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาจิตลักษณะของเด็ก (คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. 2536 : 13-15) ดังต่อไปนี้

1. วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กสองแบบร่วมกัน คือ แบบรักสนับสนุนมากกับแบบใช้เหตุผลมาก แต่ใช้อารมณ์น้อย หากใช้ควบคู่กันแล้วจะส่งเสริมการพัฒนาให้เด็กมีจิตลักษณะหลายประการตามทฤษฎี ต้นไม้จริยธรรมและยังเกี่ยวกับพฤติกรรมหลายด้าน เช่น พฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานการเสพติด ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อารมณ์มากกว่าใช้เหตุผลของผู้ใหญ่ จะทำให้เกิดสภาพที่เด็กไม่สามารถทำนายและควบคุมผลดีและผลเสียที่จะเกิดกับตนได้ จึงเป็นผลให้เด็กเรียนรู้คุณธรรมค่านิยมอย่างบกพร่องและไม่มั่นคง

2. วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ซึ่งควรควบคุมมากเมื่อเด็กอายุน้อย แล้วค่อยๆ ลดการควบคุมเด็กลงหรือเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการควบคุมตนเองมากขึ้นเรื่อยๆ จะสามารถพัฒนาความสามารถควบคุมตนเองของเด็กได้ ส่วนการบังคับข่มขู่ให้เด็กทำหรือละเว้นการกระทำสิ่งต่างๆ มาก

3. ควรให้ความสนใจ เมื่อเด็กทำความดี เพราะความสนใจเป็นรางวัลที่ให้แก่เด็กประการหนึ่ง แต่ไม่ควรให้ความสนใจเมื่อเด็กทำผิด เพราะเด็กจะทำผิดมากขึ้น วิธีการให้รางวัลเมื่อเด็กทำดีหรือมีเจตนาดีจะใช้ เพื่อพัฒนาพฤติกรรม ทักษะคิด คุณธรรม และค่านิยมต่างๆ ตลอดจนการให้เด็กได้รู้รสชาติของความสำเร็จ

4. วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบฝึกให้พึ่งตนเองเร็วอย่างเหมาะสมกับอายุ จะพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็ก ทำให้เด็กมีความเพียรและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

5. การลงโทษเมื่อเด็กกระทำความผิด ไม่ควรกระทำหรือทำให้น้อยที่สุด และควรเพิกเฉยเสีย ถ้าไม่เกิดความเสียหายรุนแรง เพราะการลงโทษมีผลเสียข้างเคียงมากและมีผลดีน้อย ดังนั้น จะใช้การลงโทษต่อเมื่อพิจารณาให้เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กแต่ละคน แต่ละวัย แต่ละความร้ายแรงของการทำผิด เช่น กระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกและควรใช้ความระมัดระวังให้มากที่สุด

- ลงโทษโดยไม่จำเป็น
- ลงโทษโดยใช้อารมณ์รุนแรงเกินเหตุ ไม่คงเส้นคงวา หรือด้วยความลำเอียง
- ลงโทษโดยไม่ไต่ถามข้อเท็จจริงหรือเหตุผลจากเด็ก
- ลงโทษโดยไม่ชี้แจงเหตุผลแก่เด็กถึงผิดชอบชั่วดี
- ลงโทษโดยการประจาน ดีเด็กให้ได้รับความอับอายเป็นปมในจิตใจ

วิธีการลงโทษ แบ่งเป็น วิธีการลงโทษทางกาย เช่น การเขียนตี และการลงโทษทางจิต เช่น การดูว่า ทำท่าไม่พอใจ และเมินเฉย ถ้าจะต้องลงโทษเด็กโตและวัยรุ่น ควรใช้วิธีการลงโทษทางจิต มากกว่าการลงโทษทางกาย เนื่องจากการลงโทษทางจิตเป็นวิธีที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและพฤติกรรม เพราะเมื่อเด็กสำนึกในความผิดและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ผู้ใหญ่จึงหยุดลงโทษทางจิต ซึ่งเด็กจะรู้สึกว่าได้รางวัลเมื่อตนทำดีขึ้น ในทางตรงกันข้าม การลงโทษทางกายด้วยการเขียนตี เด็กจะหยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้ใหญ่หยุดการทำโทษ โดยที่เด็กยังไม่ได้พัฒนาจิตใจหรือพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น การลงโทษทางกายจึงไม่สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร

6. การทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ เป็นเรื่องที่ต้องกระทำทั้งต่อหน้าและลับหลัง จะต้องเริ่มจากสมาชิกในครอบครัว จากครู จากผู้นำในสังคม จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น สื่อมวลชน จากการดำเนินธุรกิจการค้าและบริการต่างๆ ที่ไม่ควรมุ่งเอาประโยชน์ โดยปราศจากความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. ความมีวินัย

2.1 ความหมายของความมีวินัย

ความมีวินัยเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่แสดงถึงความเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางจิตสูง สามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองให้แสดงออกมาได้อย่างมีเหตุผล สามารถที่จะให้รางวัลกับตนเอง เมื่อตนเองทำดี และลงโทษตนเองเมื่อตัวเองทำชั่ว (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2523 : 2-3) ความมีวินัยในตนเองจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปกครองตนเอง กระทำตามระเบียบข้อบังคับต่างๆ ด้วยความสมัครใจ (พนัส หันนาคินทร์. 2524 : 248) นอกจากนี้ การที่บุคคลจะสามารถควบคุมความประพฤติของตนเอง ทั้งด้านการแสดงออกและความรู้สึกต่างๆ ต้องตระหนักถึงคุณค่าในการปฏิบัติโดยมิได้เกิดจากข้อบังคับจากอำนาจภายนอก (ทัศนีย์ อินทรบำรุง. 2539 : 7; วัลลิมา สงสุวรรณ. 2541 : 55)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2539 : 8-10) ได้ให้ความหมายของวินัยว่าเป็นระเบียบแบบแผนทั้งหมดของชีวิต และสังคมมนุษย์ที่จะตั้งอยู่ให้เป็นผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความเข้าใจพื้นฐาน คือ ต้องมีวินัยโยงไปกิจกรรม

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2544: 7) กล่าวว่าวินัยเป็นแนวทางการประพฤติหรือระเบียบแบบแผนการปฏิบัติตน อันเป็นที่พึงปรารถนาและเป็นที่ยอมรับว่ามีความถูกต้องเหมาะสมตามความมุ่งหวังของสังคมในแต่ละชุมชนและสังคมโดยทั่วไป และวินัยนักเรียน คือ แนวทางการประพฤติหรือระเบียบแบบแผนการปฏิบัติตนของนักเรียนอันเป็นที่พึงประสงค์และเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความมุ่งหวังของทางโรงเรียนและสังคมโดยทั่วไป

อาจกล่าวได้ว่า ความมีวินัยเป็นลักษณะสำคัญของบุคคลที่มีจริยธรรม คือ สามารถบังคับควบคุมตนเอง ให้แสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอจากปัจจัยภายในตนเอง ประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นผลดีต่อตนเองและส่วนรวมตามกฎหมายกติกาของสังคม

2.2 ความสำคัญของความมีวินัย

วินัยเป็นปทัสฐานที่จะช่วยให้คนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี ความเจริญงอกงามและส่งเสริมให้ลุ่ความสำเร็จแก่ตนเอง และส่งผลไปสู่หมู่คณะและสังคมที่เป็นส่วนรวม วินัยจึงเป็นสิ่งที่ช่วยปลูกฝังหรือพัฒนาการรู้จักควบคุมตนเองที่ละน้อยๆ การเน้นให้นักเรียนได้เล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญของการรู้จักปกครองตนเองเป็นสิ่งที่ต้องเอาใจใส่ ปลูกฝัง หรือพัฒนาอยู่เสมอจนกลายเป็นนิสัยติดตัวไป การเสริมสร้างวินัยในโรงเรียนช่วยปลูกฝังสิ่งที่ดีงามและเหมาะสม เพื่อให้นักเรียนได้นำไปปฏิบัติเป็นการเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองที่ดี ปกครองตนเองและดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข เป็นการรักษาชื่อเสียงและเกียรติภูมิของโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 5-6) ได้อธิบายถึงความสำคัญของวินัยต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านครอบครัว การที่สมาชิกในครอบครัวมีวินัย ไม่ว่าจะเป็นวินัยทางภายนอกหรือทางภายในตนเอง ย่อมก่อให้เกิดความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิก ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครอบครัว โดยเฉพาะสมาชิกผู้เยาว์ของครอบครัว เมื่อเติบโตขึ้นจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพ

2. ด้านสังคม เมื่อกลุ่มคนในสังคมมีการรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน เช่น การช่วยกันรักษาระเบียบวินัย เคารพกฎเกณฑ์ของสังคมร่วมกัน การปฏิบัติตามประเพณี แบบแผนของสังคม ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของบุคคลเป็นไปอย่างสงบสุข

3. ด้านเศรษฐกิจ การดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อรองรับภาวะการแข่งขัน บุคลากรขององค์กรจะต้องมีวินัยตรงต่อเวลา และวินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์

4. ด้านการเมือง การที่ประชาชนในสังคมมีความเคารพ ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากตน และตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในฐานะประชาชน จะช่วยให้การพัฒนาทางด้านการเมืองของประเทศลุล่วงไปด้วยดี

บุคคลที่มีในตนเอง นอกจากจะเป็นผู้ที่มีความสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตนเอง กลุ่มหรือ สังคมกำหนดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ สถานการณ์แล้ว ความมีวินัยต่อตนเองก็เป็นหัวใจของ การแสดงออกซึ่งคุณธรรมทุกประการ (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2523 : 3) ความมีวินัยจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างยิ่งที่จะก่อให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยและก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมโดยรวม (พระธรรมปิฎก. 2538 : 1)

2.3 คุณลักษณะของผู้มีความมีวินัยในตนเอง

วิวัฒน์ มูลสถาน (2523 : 33) สรุปว่า บุคคลที่มีวินัยในตนเอง ควรมีลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. มีความผิตชอบ
2. เชื้อมั่นในตนเอง
3. มีความรู้สึกผิตชอบ
4. ไม่กังวลใจ
5. มีความตั้งใจจริง
6. มีลักษณะความเป็นผู้นำ
7. มีความซื่อสัตย์ จริงใจ
8. มีเหตุผล
9. กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ
10. เคารพในสิทธิของผู้อื่น
11. ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม
12. มีความอดทน
13. มีความเชื่ออำนาจภายในตน (Internal Control)
14. มีลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation)

วิวัฒน์ อัครวณิชช์ (2523 : 3) ได้สรุปว่า บุคคลที่มีวินัยในตนเองจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกทางด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. ความเป็นผู้นำ
2. ความรับผิดชอบ
3. ความอดทน
4. ความไม่กังวลใจ
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง
6. ความเห็นใจ ไม่เกรงใจ โดยปราศจากเหตุผล
7. ความตั้งใจ
8. ความรู้สึกรับผิดชอบ
9. ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 6) ได้สรุปไว้ว่าพฤติกรรมของความมีวินัยในตนเองมีทั้งหมด 11 กลุ่ม ดังนี้

1. ความเชื่ออำนาจภายในตนเอง
2. มีความเป็นผู้นำ
3. มีความรับผิดชอบ
4. ตรงต่อเวลา
5. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น
6. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
7. รู้จักหน้าที่ และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
8. รู้จักเสียสละ
9. มีความอดทน
10. มีความตั้งใจ เพียรพยายาม
11. ยอมรับผลการกระทำของตน

แจ่มจันทร์ เกียรติกุล (2531 : 21) สรุปว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเองควรมีลักษณะและพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบ
2. เคารพสิทธิของผู้อื่น
3. ความตรงต่อเวลา
4. ปฏิบัติตามระเบียบ

จากคุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเองที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าบุคคลที่มีวินัยในตนเองควรประกอบด้วยพฤติกรรมที่สำคัญดังนี้คือ

1. มีความซื่อสัตย์
2. มีความรับผิดชอบ

3. มีความตั้งใจ
4. มีระเบียบ
5. มีความเป็นผู้นำ
6. มีความตรงต่อเวลา
7. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
8. มีความอดทน

2.4 ทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาการของวินัยแห่งตน

ลักษณะ “วินัยแห่งตน” มีความสำคัญต่อการแสดงออกทางจริยธรรมและคุณธรรมของบุคคลมาก และอาจจะสำคัญมากกว่าลักษณะทางความรู้ดีชั่ว และความสามารถกระทำดีกระทำชั่วด้วย ฉะนั้น การให้ความสนใจเกี่ยวกับการกำเนิดและการเจริญเติบโตของจิต ลักษณะการมีวินัยแห่งตนจึงเป็นสิ่งจำเป็นในเรื่องนี้ นักจิตวิทยาพัฒนาการมีความเห็นว่าความมีวินัยแห่งตนเป็นลักษณะสำคัญของผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิต ฉะนั้นการมีวินัยแห่งตนจึงสามารถจะใช้เป็นเครื่องมือวัดระดับพัฒนาการทางจิตของบุคคลได้ด้วยทฤษฎีที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการของวินัยแห่งตนมี 2 ทฤษฎี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523 : 5-6) คือ

1. ทฤษฎีเมาเวอร์ (Mowrer) ว่าด้วยจุดกำเนิดของการควบคุมตน
2. ทฤษฎีของเพคและแฮวิกเฮิสต์ (Peck and Havighurst) ว่าด้วยการพัฒนาแรงจูงใจทางจริยธรรม ซึ่งยึดการควบคุมอีโก้ และซูเปอร์อีโก้ เป็นหลัก

การเกิดวินัยแห่งตนในบุคคลของแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยา เชื่อว่าจะต้องมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา จุดเริ่มต้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันเป็นทางนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเอง หรือความสามารถควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น เมาเวอร์ ได้อธิบายว่าทารกและเด็กจะต้องเรียนรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยที่การเรียนรู้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้น การเรียนรู้ของทารกและเด็กนี้จะเกิดขึ้นหลายระดับและมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้ จุดเริ่มต้นอยู่ที่การที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น หิวก็ได้ดื่มนม ร้อนก็ได้อาบน้ำ ยุงกัดก็มีผู้มาบำบัดให้ เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการก็จะรู้สึกพอใจและมีความสุข ความรู้สึกนี้เองทารกจะรุนแรงมาก และติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตขึ้นในขั้นต่อมา คือในขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจและมีความสุขนั้น สิ่งที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอทุกครั้ง คือ การปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดูในขณะมาปรนนิบัติดูแลเด็ก เมื่อการบำบัดความต้องการกับมารดาเกิดควบคู่กันเสมอในการรับรู้ของเด็ก ขั้นต่อมา คือความสุขความพอใจของเด็กที่เกิดจากได้รับการบำบัดความต้องการต่าง ๆ จะถ่ายทอดมายังมารดา ทำให้การปรากฏตัวของมารดาก่อให้เกิดความสุขความพอใจแก่เด็กได้และเชื่อว่าการรักและพอใจมารดานั้นจะต้องเกิดด้วยการเรียนรู้เช่นนี้ โดยที่ความสุข ความพอใจที่ได้รับการบำบัดต้องมาก่อน ถ้าไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ในเด็ก เช่นเมื่อหิวไม่ได้กิน หรือเมื่อกินไม่หิว เด็กจะไม่เกิดความพึงพอใจเด็กก็จะไม่มีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจในมารดาของตนเมื่อการเรียนรู้ขั้นแรกเกิดขึ้น

2.5 การปลูกฝังความมีวินัย

แนวความคิดจัดจำแนกด้านความรู้สึกที่สอดคล้องกับความมีวินัยที่ส่งผลการพัฒนาตนเอง (ภาพที่ 2) บลูม (Bloom et al. 1964 : 176-185) เชื่อว่า ความรู้สึกตระหนักในสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีความสำคัญหรือไม่มีลำดับของการเกิดความรู้สึกที่มีความซับซ้อนและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมดังต่อไปนี้

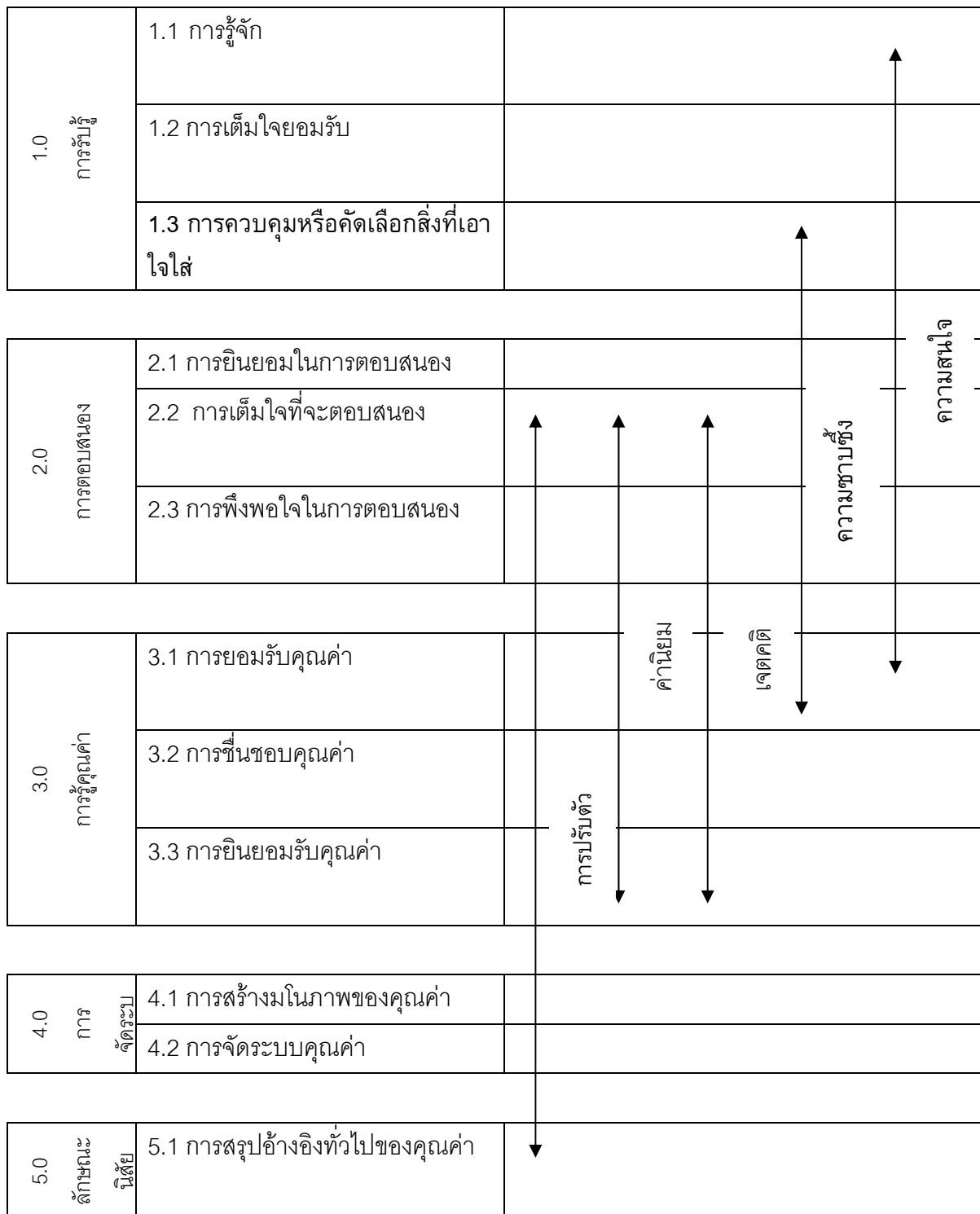
1.0 การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกของความรู้สึกของแต่ละบุคคล ถือได้ว่าเป็นขั้นที่จะจดจำ สิ่งต่างๆ ที่ได้รับจากการสัมผัสด้วยผัสสะหรือแนวคิดต่างๆ สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 3 ขั้น คือ

1.1 การรู้จัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมที่คนสนองตอบต่อสิ่งเร้าเบื้องต้น โดยที่ยังไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญ เป็นเพียงการสังเกตเห็นปรากฏการณ์ โดยละทิ้งความสนใจต่างๆ เช่น การ รู้จักรูปแบบ การรู้จักจัดอันดับ การจัดจำแนก ฯลฯ

1.2 การเต็มใจยอมรับ (Willingness to receive) ขั้นนี้เป็นขั้นเต็มใจหรือพอใจที่จะรับรู้ มีความอ่อนอ่อนไปตามสิ่งประสบพบเห็น แต่ก็ยังเป็นเพียงแค่การบังคับใจเท่านั้น เช่น ฟังผู้อื่นพูดด้วยความเต็มใจ อดทนที่จะทำอะไรให้สำเร็จ ยอมรับความแตกต่าง ฯลฯ

1.3 การควบคุมหรือคัดเลือกสิ่งที่เอาใจใส่ (Controlled or selected attention) ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่ต่อเนื่องจากขั้นที่แล้ว ที่แตกต่างกันออกไป ก็คือความรู้สึกที่จะบอกได้ว่าอะไรควรเอาใจใส่ และไม่ควรถือเอาใจใส่ เช่น ความรู้สึกที่ว่าชอบสิ่งนี้ อยากได้สิ่งนั้นจึงมองในลักษณะควบคุมหรือเลือกขึ้นเอง

2.0 การตอบสนอง (Responding) เมื่อชั้นแรกรับรู้สิ่งใด เกิดความพอใจแล้ว และเลือกพอใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรียบร้อยแล้วก็จะถึงความรู้สึกขั้นนี้ ขั้นนี้มีจิตใจจดจ่อ นั่นคือเกิดความสนใจหรือชื่นชอบกิจกรรมมากกว่ากิจกรรมอื่นๆ ความรู้สึกด้านนี้แบ่งได้เป็น 3 ชั้น คือ

	5.2 การสร้างลักษณะนิสัย	
--	-------------------------	--

ภาพที่ 3 แนวคิดการจัดจำแนกระดับความรู้สึก (Bloom; et al. 1964: 37).

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in responding) เป็นความรู้สึกขั้น
ขั้นเชื่อฟังหรือยินยอมที่จะกระทำตาม แต่อาจจะยังไม่พอใจเท่าไรนัก

2.2 การเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness to response) เป็นระดับความรู้สึกขั้น
ร่วมกิจกรรมด้วยความตั้งใจ สามารถทำตามความต้องการหรือความสมัครใจ เช่น มีความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่ของตนเอง ร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มซึ่งเป็นสมาชิกแสดงความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ

2.3 การพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in response) เป็นความรู้สึกพึงพอ
ใจในการร่วมกิจกรรม ขั้นตอบสนองตอนแรกๆ เป็นเพียงยินยอมและเต็มใจทำ แต่อาจจะไม่พึงพอใจ
ก็ได้ ความรู้สึกนี้จึงลึกลงไปอีก เป็นการยินยอมแบบเต็มใจ และมีความพึงพอใจจนเกิดความ
สนุกสนานเพลิดเพลิน บางคนอาจจะแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างเปิดเผย แต่บางคนอาจจะไม่แสดง
ให้เห็นเปิดเผยก็ได้

3.0 การรู้คุณค่า (Valuing) ขั้นนี้เป็นขั้นความรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งของหรือพฤติกรรม ซึ่ง
ตนเองได้รับและซึมซาบมาตั้งแต่ต้น ความรู้สึกอันนี้อาจยอมรับหรือไม่ยอมรับคุณค่าก็ได้ขึ้นอยู่กับ
เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาคุณค่า พฤติกรรมระดับนี้ค่อนข้างจะคงเส้นคงวาในการแสดงความรู้สึกและรับรู้
คุณค่าของสิ่งต่างๆ ระดับนี้แบ่งความรู้สึกออกเป็น 3 ขั้น คือ

3.1 การยอมรับคุณค่า (Acceptance of a value) ระดับนี้เป็นการบรรยายคุณค่าของ
ปรากฏการณ์ พฤติกรรม วัตถุประสงค์ของ ฯลฯ ในระดับความเชื่อ ซึ่งอาจให้ความหมายว่าเป็นการ
ยอมรับ ทางอารมณ์ต่อข้อเสนอหรือคำสอนที่มีพื้นฐานอย่างเพียงพอ

3.2 การชื่นชอบคุณค่า (Preference for value) ในระดับนี้ไม่เพียงแต่เป็นการ
ยอมรับคุณค่า แต่เพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าหรือค่านิยมนั้นเพิ่มขึ้นอีก เช่น การแสดงความ
รับผิดชอบ ในการทำให้คนในกลุ่มที่พุดน้อยหันมาร่วมวงสนทนาด้วย

3.3 การยินยอมรับคุณค่า (Commitment) เป็นความรู้สึกที่ส่งผลต่อความเชื่อ ความ
ศรัทธาด้วยอารมณ์ที่แน่นอน ผู้ที่มีความรู้สึกระดับนี้จะแสดงพฤติกรรมที่ยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัด เช่น
ความซื่อสัตย์ต่อกลุ่มที่เป็นสมาชิก การยอมรับบทบาททางศาสนาในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว
ความรู้สึกระดับนี้เป็นความรู้สึกพอใจจนกระทั่งยินยอมรับเป็นพันธะสัญญา

4.0 การจัดระบบ (Organization) มนุษย์ย่อมเห็นคุณค่าหรือค่านิยมมากมายที่ผ่านเข้ามาใน
ประสบการณ์ของชีวิต แต่ความรู้สึกของมนุษย์จะนิยมชมชอบเฉพาะค่านิยมใดค่านิยมหนึ่งเท่านั้น
การจัดระบบในระดับนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งอาจจะจัดให้อยู่ในลักษณะที่คล้ายๆ กัน หรืออาจจัดตาม
ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรืออาจจัดเอาตัวที่เด่นมากหรือกระจายมากที่สุดจากค่านิยมส่วนย่อยๆ

4.1 การสร้างมโนภาพของคุณค่า (Conceptualization of a value) เป็นคุณค่าหรือค่านิยมที่มีอยู่หลายรูปแบบ ความรู้สึกของคนอาจนำค่านิยมที่มีลักษณะเดียวกันอยู่ด้วยกัน เป็นผลมาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้สึกมาแล้วเรียกชื่อใหม่ กลายเป็นมโนภาพของคุณค่าใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นนามธรรมทางภาษาหรือรูปลักษณะก็ได้

4.2 การจัดระบบคุณค่า (Organization of a value system) ความรู้สึกระดับนี้เป็นการจัดค่านิยมที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในระบบเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลบางประการทางความรู้สึก เช่น พัฒนาการควบคุมความก้าวร้าวในรูปแบบที่ยอมรับกันทางวัฒนธรรม

5.0 ลักษณะนิสัย (Characterization) ชั้นนี้เป็นขั้นสั่งสมความรู้สึกเป็นรูปแบบมา จนกระทั่งสร้างเป็นลักษณะนิสัย มีความเชื่อถือ ศรัทธา แนวปรัชญาชีวิต มีลักษณะส่วนตัวที่เป็นเอกลักษณ์ของเขาว่าเป็นใคร ความรู้สึกระดับนี้เป็นความรู้สึกที่สั่งสมมาตั้งแต่ขั้นแรกจนเกิดการเลือกสรร ยึดติดเป็นของตนบนวิถีทางในการดำเนินชีวิต กลายเป็นบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระดับความรู้สึกนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ชั้น

5.1 การสรุปอ้างอิงทั่วไปของคุณค่า (Generalized set) ระดับความรู้สึกนี้สอดคล้องกับภายในของระบบเจตคติและค่านิยม เป็นความรู้สึกที่ตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการเลือกสรรคนที่มีเจตคติหรือค่านิยมที่มากมายเมื่อถึงเวลาที่จะใช้ก็จะคัดเลือกและยึดถือปฏิบัติที่เห็นว่าจะดีงาม เมื่อเกิดเหตุการณ์ใหม่หรือปัญหาใดๆ ขึ้น เขาจะเอาความรู้สึกที่ยึดถือไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นระดับความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ผสมผสานสรุปรวมความรู้สึกที่ยึดถือเป็นอุดมการณ์ เช่น การดำรงชีวิตด้วยคุณธรรม

วิวาหวัน มูลสถาน (2523 : 33) ได้สรุปคุณลักษณะที่แสดงว่าบุคคลนั้นมีวินัยหรือไม่ว่าสามารถสังเกตได้จากลักษณะและพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้สึกรับผิดชอบ มีความตั้งใจจริง มีความเป็นผู้นำ มีเหตุผล เคารพสิทธิของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม และมีความอดทน ลัดดาวรรณ ณะ ระนอง (2525 : 5) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีวินัยว่าจะต้องมีความเชื่ออำนาจภายในตนเอง มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา เคารพต่อระเบียบกฎหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี รู้จักเสียสละ มีความอดทน มีความตั้งใจเพียรพยายาม และยอมรับผลการกระทำของตนเอง

นอกจากนี้ สายพิณ ประจักษ์ (2538. 8-9) ได้กล่าวถึงลักษณะผู้ที่มีวินัยว่าควรมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง คือ จะต้องมีความแน่ใจ หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะกระทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล และเชื่อว่าการที่จะประสบความสำเร็จได้ตามที่บุคคลนั้นตั้งใจไว้เป็นผลมาจากความสามารถ ทักษะหรือการกระทำของตนเอง

2. มีความเป็นผู้นำ คือ สามารถชักจูง แก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและรับผิดชอบต่อกลุ่มได้

3. มีความรับผิดชอบ คือ มีความสนใจ มีความตั้งใจที่จะดำเนินงานและติดตามผลงานที่ได้กระทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นผลสำเร็จไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

4. มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงต่อเวลา หรือทำให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดให้ ตลอดจนรู้ว่าจะประพฤติอย่างไร ให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส

5. เคารพสิทธิของผู้อื่น คือ ไม่ประพฤติปฏิบัติเพื่อล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น

6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม คือ ประพฤติโดยไม่ขัดกับกฎข้อบังคับของสังคมทั่วไป รวมทั้งปฏิบัติตามระเบียบสังคมที่กำหนดไว้ต่อหน้าและลับหลัง

7. มีลักษณะมุ่งอนาคต คือ สามารถอดใจรอผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ดีกว่าในปัจจุบันได้

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2544: 8-9) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญในการบริหารงานด้านวินัยของนักเรียน คือ การมุ่งให้นักเรียนทุกคนได้มีพัฒนาการไปจนถึงขั้นที่สามารถควบคุมดูแลตนเองและ สังคมส่วนรวมให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข สามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องที่ควรด้วยตัวของนักเรียนเอง และการปลูกฝังวินัยให้แก่นักเรียนเป็นงานที่ผู้บริหารและครูจะต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

1. ควรคำนึงถึงสิทธิและความรับผิดชอบของนักเรียนในการมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ตลอดจนการปกครองดูแลกันเอง

2. ปรชญา และความมุ่งหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินการวินัยนักเรียน ควรเป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายทั้งผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้ปกครองมีความเห็นชอบร่วมกัน เพื่อเป็นการง่ายในการนำไปใช้บังคับและเพื่อพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายไปพร้อมๆ กัน

3. กฎระเบียบที่กำหนดขึ้นใช้บังคับจะต้องมีเหตุผลเพียงพอและกำหนดขึ้นเท่าที่ มีความจำเป็น เพื่อให้กิจการต่างๆ ของสถานศึกษาดำเนินไปได้ด้วยดีเท่านั้น หากมีมากเกินไปก็จะยิ่งทำให้โรงเรียน ต้องเสียเวลาไปในการควบคุมดูแลมากขึ้น และทำให้นักเรียนรู้สึกถึงการถูกบีบบังคับและการจำกัดเสรีภาพ อันจะก่อให้เกิดความยุ่งยากเมื่อนำไปบังคับใช้

4. นโยบายและวิธีดำเนินการปกครองนักเรียน ควรเขียนให้ปรากฏชัดเจนและพิมพ์ลงในคู่มือนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ถ้อยคำและภาพที่ใช้ก็ควรเน้นที่เข้าใจง่าย และควรเน้นให้ความสำคัญไปที่ความรับผิดชอบและพฤติกรรมที่มุ่งหวังมากกว่าจะเน้นไปที่พฤติกรรมที่เป็นความผิดและการลงโทษ นักเรียน คู่มือดังกล่าวนี้ทุกคนควรจะได้เริ่มอ่านตั้งแต่นั้นไปการศึกษาใหม่เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนความทรงจำ

5. ควรมีการทบทวนและปรับเปลี่ยนกฎระเบียบต่างๆ ที่กำหนดไว้สำหรับใช้ในห้องเรียนและในโรงเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

6. ครู อาจารย์ในโรงเรียนจะต้องวางแผนดำเนินการสอนและมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเป็นที่น่าสนใจสำหรับนักเรียนทุกคน

7. ควรมีการจัดระเบียบชั้นที่ดี มีการทำความเข้าใจกับนักเรียนในเรื่องการทำงานที่นักเรียนจะต้องรับผิดชอบ ตลอดจนขอบเขตของการปฏิบัติตนตามมาตรฐานความประพฤติที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามความมุ่งหวังของทางโรงเรียน

8. ครูประจำชั้นและบุคคลอื่นๆ ที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับนักเรียนโดยตรงจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียน เพื่อจะได้เข้าใจในพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตามตัววัยของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่าง ถูกต้อง และด้วยความเห็นอกเห็นใจ

9. ครู อาจารย์ และผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า ครูเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการสร้างเสริมความรู้สึกรักของนักเรียนทุกคนที่มีต่อตนเอง ไม่ว่าจะเป็นคนดีมีคุณธรรมเท่าเทียมกับคนอื่น อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นที่จะประพฤติตนไปตามวิถีทางของความดีงามอยู่เสมอ

10. ผู้บริหาร และครูจะต้องมีความสม่ำเสมอในการรักษาระเบียบวินัยในชั้นเรียนและในโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ด้วยความจริงใจและความยุติธรรม

Ausubel (1968: 59-60) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการปลูกฝังความมีวินัยให้แก่นักเรียนว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้ทรัพยากรบุคคลของชาติมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เรียนรู้มาตรฐานของการกระทำหรือสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติว่าเป็นไปตามที่สังคมให้การยอมรับ
2. มีวุฒิภาวะด้านต่างๆ เพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพดี เช่น ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
3. มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง มีความสามารถในการควบคุมตนเอง มีความมั่นคงทางอารมณ์ และอดทนต่อความคับข้องใจ
4. มีศีลธรรมและมโนธรรมที่ดี
5. มีความปลอดภัยทางอารมณ์

2.6 แนวทางการปลูกฝังวินัยให้แก่นักเรียน

1. สนับสนุนให้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง เช่น สนับสนุนความเป็นผู้นำ และวิธีการทางประชาธิปไตย เพื่อสร้างคุณค่าทางบวกให้แก่โรงเรียนและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ในการสร้างกฎเกณฑ์การปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การให้แสดงบทบาทสมมติ การใช้กลุ่ม เพื่อให้เกิดความคล้อยตาม และการให้เลียนแบบจากตัวแบบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ. 2524: 33-37) เพื่อให้นักเรียนได้รับการฝึกระเบียบวินัยด้วยการสอดแทรกในกิจกรรมต่างๆ

2. การอบรมสั่งสอน ควรใช้วิธีสอน ดักเตือน และแก้ไข ซึ่งเป็นวิธีที่จำเป็น เพราะนักเรียนควร ได้รับการชี้แนะในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ว่าควรทำอย่างไร และต้องได้รับการช่วยเหลือด้วยการ

ย้ำเตือน รวมทั้งแก้ไขในสิ่งที่กระทำแล้วไม่ถูกต้องขั้นตอนในการสอนเพื่อปลูกฝังวินัยให้นักเรียนมีดังต่อไปนี้

2.1 เริ่มสอนกฎและระเบียบเฉพาะเรื่องที่สำคัญที่ละน้อย แล้วค่อยๆ สอนเพิ่มภายหลัง ส่วนวิธีสอนนั้นควรพูดในสิ่งที่เป็นรูปธรรม นักเรียนสามารถมองเห็นได้ชัดว่าไม่ควรพูดถึงอนาคตที่ไกลเกินไป ไม่ควรพูดล่วงหน้าทั้งๆ ที่เด็กยังไม่ได้ทำ และไม่ควรรใช้คำว่า “อย่า” อย่างฟุ่มเฟือยจนเกินไป

2.2 ควรสอนนักเรียนเกี่ยวกับวินัยเมื่อครู และนักเรียนมีอารมณ์ที่ดี ไม่โกรธ หรือเหนื่อยจนเกินไป

2.3 ควรชมเชยและให้กำลังใจแก่นักเรียน ซึ่งจะดีกว่าการอยู่เฉยๆ เมื่อนักเรียนปฏิบัติ ตนดี ควรชมเชยเฉพาะในสิ่งที่เด็กทำได้ ไม่ควรชมมากเกินไปความสามารถของเด็กหรือการให้รางวัลแบบพร่ำเพรื่อ ซึ่งนักเรียนจะเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ไม่จริงใจ

2.4 ในระยะแรกควรเตือนให้เด็กได้ปฏิบัติบ้างในกรณีที่เด็กอาจจะลืมปฏิบัติหรือในเวลาทีใกล้เคียงกัน เพื่อป้องกันการลืมของนักเรียน และต้องมีการเสริมแรงเพื่อการเรียนรู้สู่ความเป็นผู้มีวินัยได้อย่างแยบยล

3. ควรฝึกวินัยอย่างสม่ำเสมอ มีความอดทน และพยายาม ไม่ใจร้อน และต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ให้มีความเข้าใจในระเบียบวินัยแต่ละเรื่องที่ทำให้ปฏิบัติ เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจจะปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีวินัยในตนเองไม่ว่าจะอยู่ต่อหน้าหรือลับหลัง ผู้ใหญ่

4. การสร้างคำขวัญและสัญลักษณ์ โรงเรียนอาจจะจัดทำคำขวัญและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับความมีวินัยง่ายๆ และเข้าใจ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้รับรู้ และนำไปปฏิบัติเป็นประจำ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529 : 6) ได้เสนอขั้นตอนการปลูกฝังสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนรู้หรือปฏิบัติได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมทางจริยธรรมต้องสอนให้เกิดความรู้สึก การยอมรับหรือความตระหนัก แล้วนำความรู้ ความรู้สึกไปสู่การกระทำที่เป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมในที่สุด การจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมจริยธรรม มี 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นให้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์และพฤติกรรมใดบ้างที่เป็นพฤติกรรมของค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม

2. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและทำความกระจ่างตนเองในค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม

3. ขั้นควบคุมตนเอง ให้มีพฤติกรรมทางค่านิยมจริยธรรมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539 : 759-760) ได้เสนอแนะแนวทางเพื่อการเสริมสร้างวินัยแก่นักเรียน โดยใช้กิจกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การให้นักเรียนกระทำกิจกรรมต่างๆ ตามเวลา เช่น การตื่นนอน การอาบน้ำ การนอน การรับประทานอาหาร การเดินทางไปโรงเรียน
2. การให้นักเรียนจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าที่ให้มีระเบียบ เช่น การเก็บของเล่นเข้ากล่อง การเก็บสิ่งของวางบนชั้น หรือผู้ปกครองสามารถกำหนดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัย เช่น การเก็บเสื้อผ้าที่ใช้แล้วใส่ลงในตะกร้า
3. การให้นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านหรือที่โรงเรียนเล็กๆ น้อยๆ ตามความสามารถของนักเรียน
4. การให้เข้าแถวเพื่อรอทำกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติพร้อมกัน เช่น การเข้าแถวเพื่อรับประทานอาหาร
5. การให้ยอมรับข้อตกลงและทำตามข้อตกลง

การปลูกฝังวินัยให้เกิดแก่นักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาในหลายๆ ด้าน จำเป็นที่จะต้อง ปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ เช่น ใช้วิธีจูงใจมากกว่าการบังคับและอาศัยเวลา ความมั่นใจ มีการให้ความรู้ ความเข้าใจ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง รู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถบ่มเพาะและเสริมสร้างคุณลักษณะสู่ความเป็นผู้มีวินัย

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพียงพรรณ สุขจันทร์ (2524 : 80-81) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 1 โดยศึกษาทั้งหมด 6 ลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคี ความอดุสาหะ และความยุติธรรม พบว่า เพศไม่มีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ลักษณะ ส่วนลักษณะแหล่งที่อยู่อาศัยระหว่างนอกเมืองและในเมือง ก่อให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ สำราญ นิลทอง (2526 : 113-117) ที่ได้ศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยศึกษาทั้งหมด 7 ลักษณะ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคี ความอดุสาหะ ความยุติธรรม และความมีเหตุผลพบว่า เพศไม่มีผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทั้ง 7 ลักษณะ

ฉลวย มีใจเย็น (2526: 46-48) ศึกษาการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านกตัญญู กตเวทีกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การสอนโดยใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้าน กตัญญูกตเวทีกของนักเรียนสูงกว่าการสอนแบบปกติ นอกจากนี้ ปัทมาวดี ละออจันทร์ (2531 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบการสอนจริยศึกษา เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยวิธีการใช้บทบาทสมมติ และหุ่นเชิดมือ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น และ รัตนา บำรุงญาติ (2532 : บทคัดย่อ) ก็พบว่าการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทานช่วยพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้สูงขึ้นกว่าการสอนแบบปกติ สอดคล้องกับ รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2536 : บทคัดย่อ) พบว่า การใช้บทบาทสมมติมี

พิพัฒนา ปิ่นจินดา (2531 : 109) ได้เปรียบเทียบการสอนจริยธรรมเพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยการใช้การอภิปรายกลุ่มและการสอนโดยวิธีเบญจขันธ์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละ ความซื่อสัตย์ หน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ไพโรจน์ ปานอยู่ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการสอนโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนตามปกติที่มีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนปกติ และยังมีระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมหลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การอภิปรายกลุ่มสามารถช่วยพัฒนาจริยธรรมได้ (Kohlberg. 1975 : 52-53; Biskin and Hoskisson. 1977 : 407-415) อาจจะมีการใช้สื่อประกอบ การนำเสนอเรื่องราวในการสอนร่วมกับการอภิปรายปัญหาจริยธรรมของนักเรียน (Selman and Lipberman. 1975 : 712-716) การใช้แม่แบบและรางวัลที่มีต่อการฝึกพฤติกรรม การให้รางวัลโดยใช้คำพูดยกย่องเพื่อปลูกฝังพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (Midlasky et al. 1975 : 321-328)

ธัญญา บุญเฟส และคณะ (2538 : 48-51) ได้ศึกษาปัญหาทางวินัยของนักเรียนจากโรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า ความประพฤติ การลงโทษ และความบกพร่องทางวินัยที่โรงเรียนนำมาใช้มีความเหมาะสม และนักเรียนยังมีความคิดเห็นว่าการลงโทษทางวินัยนักเรียนควรใช้การว่ากล่าวตักเตือน เขียนและทำทัณฑ์บนก็เพียงพอแล้ว การลงโทษสถานเบา ก่อนยอมมีส่วนทำให้นักเรียนได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้ สอดคล้องการศึกษาของแบนดูรา (Bandura. 1965 : 264-272) ที่พบว่าการเสริมแรงทางสังคมและพฤติกรรมด้วยการใช้วาจาเป็นแบบในการตัดสินจริยธรรม แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงจริยธรรมแบบผู้ใหญ่ที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นขั้นจริยธรรมเดิมที่เด็กมีอยู่ และการให้คำแนะนำประเภทที่ใช้เหตุผลสูงกว่าระดับจริยธรรมของตนเอง จะช่วยให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรม (Turiel. 1966 : 611-618)

เบญจพร สมานมาก (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรมและการสนทนาเสริมจริยธรรมที่มีต่อการรับรู้จริยธรรมของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมละครสดเสริมจริยธรรม การสนทนาเสริมจริยธรรม และกิจกรรมแบบปกติ เด็กปฐมวัยมีการรับรู้จริยธรรมที่แตกต่างกัน

ชวิกา พงษ์ธนโชติ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการใช้ชุดการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

นวลละออง แสงสุข (2544 : 6-23) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง 6 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความซื่อสัตย์ การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความเสียสละ พบว่า ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า เพศไม่ได้ส่งผลให้เกิดความแตกต่างต่อการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม แต่ระดับชั้นเรียนและผลสัมฤทธิ์ที่ต่างกันส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้มีความแตกต่างกัน ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก็ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้าน ความรับผิดชอบต่อและการพึ่งตนเองแตกต่างกัน บัณฑิต พัดเย็น (2527 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้านความรับผิดชอบต่อ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความมอดุสหาหะ และความยุติธรรม จำนวน 375 คน พบว่า นักเรียนที่มีระดับผลการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันก็มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมแตกต่างกันด้วย สอดคล้องกับ จิราภรณ์ สุทธิรักษ์ (2545 : บทคัดย่อ) พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนน้อย

ชนาภรณ์ เพาพาน (2545 : 81-86) เป็นการวิจัยเพื่อสร้างแบบวัดจริยธรรมความมีวินัยในตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมุติจำนวน 47 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อ ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม และด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจริยธรรมความมีวินัยในตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.92 เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏว่า ด้านความรับผิดชอบต่อ ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม และด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.57, 0.78, 0.75 และ 0.81 ตามลำดับ สรุปได้ว่าแบบวัดจริยธรรมความมีวินัยในตนเอง ที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงตามเกณฑ์มาตรฐาน

ธนิษฐา จำนวน์ผล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเมตตา กรุณามากขึ้น และมากกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจจิมา จินวาลา (2525 : 64-67) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความรับผิดชอบต่อของนักเรียนเพิ่มมากขึ้นเมื่อใช้กรณีตัวอย่าง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในออกแบบรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

2) ประชากรที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2549 โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ อ.แวงใหญ่ จ.ขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 1 ห้องเรียน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. แบบสอบถามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน
แบบสอบถามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ฉบับ ได้แก่

1.1 แบบสอบถามปลายเปิด

1.2 แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ฉบับที่ 1

1.3 แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ฉบับที่ 2

ซึ่งในแต่ละฉบับมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 แบบสอบถามปลายเปิด

1.1.1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างกรอบแนวคิด รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1.1.2 สร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

1.1.3 เรียบเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความครอบคลุม และความเหมาะสมในด้านการใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

1.2 แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ฉบับที่ 1

1.2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดจากแบบสอบถามฉบับที่ 1 ที่ได้รับมาจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า 4 ระดับ โดยคงรูปภาพและเนื้อหาเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้

1.2.2 นำแบบสอบถามปลายปิดที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุม ถูกต้อง และเหมาะสมในการใช้ภาษาอีกครั้งและนำข้อเสนอที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ฉบับที่ 2

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบกลับแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ฉบับที่ 1 มาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ที่มีข้อความเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรม

2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำข้อค้นพบจากเทคนิคเดลฟายด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้มาศึกษาและสร้างเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยโดยรูปแบบการบูรณาการด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านบทบาทของครู ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการติดตามและตรวจสอบเข้าไปในแผนการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งในส่วนของข้อค้นพบนั้นผู้วิจัยจะนำมาใช้เฉพาะที่ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น

2.2 ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟายมาวิเคราะห์ร่วมประกอบการตัดสินใจเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 ศึกษาวิธีการ หลักการ และเทคนิคการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา แนวคิดหลัก จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม และเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.5 เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินเหมาะสมและความสอดคล้องก่อนที่จะนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้

2.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินหาความเหมาะสม ข้อบกพร่องต่าง ๆ ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.8 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

3. แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าและศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

3.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ ชนาภรณ์ เพาพาน (2545) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบวัดจริยธรรมความมีวินัยในตนเอง สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

3.3 สร้างแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยการปรับข้อความจากแบบวัดจริยธรรมความมีวินัยในตนเอง ของ ชนาภรณ์ เพาพาน ให้เหมาะสมกับข้อค้นพบที่ได้จากรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟายและสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 แล้วนำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบวัด โดยพิจารณา จากค่าความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

3.4 นำแบบวัดที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.5 นำแบบวัดที่ได้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

3.6 จัดพิมพ์ข้อความที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบแผนการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design (ลิ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . 2538 : 249) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

เมื่อ	T ₁	แทน	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยก่อนการทดลอง
	X	แทน	กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย
	T ₂	แทน	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยหลังการทดลอง

3.2 วิธีดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนบ้าน
แวงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา
2549 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และเก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม
เชิงจริยธรรมโดยการสังเกตพฤติกรรมในช่วงกิจกรรมประจำวันของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24
คน ในวันจันทร์ และวันพุธเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ก่อนการทดลอง

3.2.2 ทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

3.2.3 ดำเนินการทดลองโดยการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรม
เชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยแบบกลุ่มสัมพันธ์ 6 กิจกรรม(ตารางที่ 3) ซึ่งมีจำนวนนักเรียนในกลุ่มประมาณ
6-8 คน โดยในการปฏิบัติกิจกรรมสมาชิกในกลุ่มมีการวางแผน แบ่งหน้าที่กันทำ เสนอความคิด และบอก
ความต้องการของตนเองในการปฏิบัติกิจกรรม ผลัดเปลี่ยนบทบาทหน้าที่กันช่วยเหลือกันและแก้ปัญหา
ร่วมกัน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ละ 2 วัน โดยมีกระบวนการในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่อเนื่องเป็น
3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นปฏิบัติ และ ขั้นสรุปดังนี้

ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาซักถาม แนะนำสถานที่ และ/หรือ
วัสดุอุปกรณ์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจร่วมกิจกรรม

ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงและลงมือปฏิบัติจริงกับสื่อวัสดุ
อุปกรณ์ต่าง ๆ โดยมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันทำ ก่อนจะเริ่มปฏิบัติกิจกรรมศึกษาออกสถานที่และ
กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมจะจัดเป็นกลุ่ม มีจำนวนเด็กในกลุ่ม
ประมาณ 6-8 คน ครูมีบทบาทในการกระตุ้นความคิดและอำนวยความสะดวกให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรม
เสนอความคิดเห็น บอกความต้องการหรือรูปแบบการนำเสนอที่ตนเองต้องการ

ขั้นสรุป นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอการแสดงบทบาทสมมุติ และ เล่าถึงการ
ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนภายในกลุ่ม การวางแผนแบ่งหน้าที่กัน บอกปัญหาหรืออุปสรรคที่พบ และ
วิธีการแก้ปัญหา

ตารางที่ 3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

สัปดาห์ที่	กิจกรรม	วัน	เวลา
1	ศึกษานอกสถานที่ “อบรมคุณธรรมจริยธรรม ณ วัดสระเกษ”	วันอังคาร	09.30 น. – 10.30 น.
		วันพุธ	09.30 น. – 10.30 น.
2	ทัศนศึกษาสร้างความตระหนัก “เรารักโรงเรียน”	วันพุธ	09.30 น. – 10.30 น.
		วันพฤหัสบดี	09.30 น. – 10.30 น.
3	กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อถึงเวลาอาหารเที่ยง”	วันอังคาร	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อเราเข้าห้องเรียน”	วันพฤหัสบดี	09.30 น. – 10.30 น.
4	กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อเราไปเที่ยวสวนสัตว์”	วันจันทร์	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อวันปีใหม่มาถึง”	วันพุธ	09.30 น. – 10.30 น.
5	กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “ช่วยกันปลูกผักสวนครัว”	วันอังคาร	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อถึงวันไหว้ครู”	วันพุธ	09.30 น. – 10.30 น.
6	กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อถึงเวลาอาหารเที่ยง”	วันอังคาร	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อเราไปเที่ยวสวนสัตว์”	วันพฤหัสบดี	09.30 น. – 10.30 น.
7	กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อเราเข้าห้องเรียน”	วันอังคาร	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง “เมื่อวันปีใหม่มาถึง”	วันพุธ	09.30 น. – 10.30 น.

ตารางที่ 3 (ต่อ) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

สัปดาห์ที่	กิจกรรม	วัน	เวลา
8	กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง "ช่วยกันปลูกผักสวนครัว"	วันอังคาร	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง "เมื่อถึงวันไหว้ครู"		
	กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง "เมื่อถึงเวลาอาหารเที่ยง"	วันพุธ	09.30 น. – 10.30 น.
	กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง "เมื่อเราเข้าห้องเรียน"		

3.2.4 ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน

3.2.5 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการตรวจวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองต่อไป

4. การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามเดลฟายฉบับที่ 1 ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเดียวกันออกเป็นประเด็นต่างๆ แล้วนำประเด็นเหล่านั้นไปสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามเดลฟายฉบับที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ผู้วิจัยวิเคราะห์ ดังนี้

2.1 นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ ต่อไปนี้

3 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ว่าข้อความนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมาก ว่าข้อความนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไป

เป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

- 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยน้อย ว่าข้อความนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
- 0 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วย ว่าข้อความนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปเป็นรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.2 ทหาระดับความเหมาะสมของข้อความที่จะใช้ในรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากค่ามัธยฐานที่คำนวณได้ และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป	หมายถึง	ข้อความนั้นเหมาะสมมากที่สุด ที่จะใช้ในรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50-2.49	หมายถึง	ข้อความนั้นเหมาะสมมาก ที่จะใช้ในรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 0.50-1.49	หมายถึง	ข้อความนั้นเหมาะสมน้อย ที่จะใช้ในรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา
ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 0.00-0.49	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่เหมาะสม ที่จะใช้ในรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2.3 คำนวณหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยคำนวณจากค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของข้อความใดมีค่าตั้งแต่ 1.00 ลงมา แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน ถ้าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของข้อความใดมีค่ามากกว่า 1.00 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน

3. หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พิจารณาจากค่าความเหมาะสมโดยใช้ค่ามัธยฐานและความสอดคล้องโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Congruency : IOC)

4. ค่าสถิติพื้นฐานของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย โดยการนำข้อมูลไปหาค่าคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. เปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ t-test แบบ dependent samples

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1.1 ร้อยละ คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
f แทน ความถี่
N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

ΣX^2 แทน ผลรวมของกำลังสองของคะแนนนักเรียนแต่ละคนในกลุ่ม

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\Sigma R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ค่าอำนาจจำแนก คำนวณจากสูตร ดังนี้

$$B = \frac{U}{N_1} - \frac{L}{N_2}$$

เมื่อ B แทน ค่าอำนาจจำแนก

N_1 แทน จำนวนนักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์

N_2 แทน จำนวนนักเรียนที่สอบไม่ผ่านเกณฑ์

U แทน จำนวนนักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์ตอบถูก

L แทน จำนวนนักเรียนที่สอบผ่านเกณฑ์ตอบไม่ถูก

2.3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

จากสูตร KR.-20 ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบวัด
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ได้รายข้อ(สัดส่วนคนทำถูกกับคนทั้งหมด)
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่งๆ คือ $1-p$
	S_i^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบวัดการคิดเชิงเหตุผล

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 t-test แบบ Dependent Samples

คำนวณจากสูตร ดังนี้

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	D	แทน	ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่
	N	แทน	จำนวนคู่ของคะแนน
	ΣD	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง
	ΣD^2	แทน	ผลรวมของกำลังสองของผลต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย และ (2) พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 2 การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การศึกษารูปแบบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 10 ท่าน ได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สำคัญ 41 ข้อ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เฉลี่ยช่วงอายุอยู่ระหว่าง 31-60 ปี ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

ข้อมูล	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	
	n	%
เพศ		
ชาย	7	70.00
หญิง	3	30.00
อายุ		
31-40 ปี	4	40.00
41-50 ปี	3	30.00
51-60 ปี	3	30.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	10.00
ปริญญาตรี	4	40.00
ปริญญาโท	5	50.00

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเด็นต่างๆ จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านบทบาทของครู ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการติดตามและตรวจสอบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ตารางที่ 5) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษามุ่งหวังให้นักเรียนสามารถเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครู สามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรับสิ่งของ สามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานส่งครูตามที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา สามารถแต่งกายได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และสามารถทิ้งขยะลงในที่รองรับขยะ

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ข้อความ	ผลการวิเคราะห์	
	Mdn	IR
1. นักเรียนสามารถเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครูได้	2.875	0.625
2. นักเรียนสามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรับสิ่งของได้	2.944	0.556
3. นักเรียนสามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย	2.875	0.625
4. นักเรียนสามารถทำงานส่งครูตามที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา	2.667	0.833
5. นักเรียนสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างตรงเวลา	1.833	1.667*
6. นักเรียนสามารถแต่งกายได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน	2.789	0.714
7. นักเรียนสามารถทิ้งขยะลงในที่รองรับขยะ	2.667	0.833
8. นักเรียนสามารถรักษานบธรรมเนียม และประเพณีท้องถิ่นได้	2.250	1.250*
9. นักเรียนสามารถคิดและแสดงออกเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้	2.167*	0.833

* หมายถึง ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน

2. ด้านกระบวนการเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ตารางที่ 6) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้นจะต้องจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อสภาพการเรียนรู้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและลงมือทำกิจกรรมอย่างจริงจัง ครูจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน ครูส่งเสริมการจัดทำโครงการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ครูยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน ครูให้ความสำคัญและสนใจต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง ครูทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกและความต้องการของผู้เรียนและตอบสนองอย่างมีเหตุผล และครูส่งเสริมผู้ที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยต่อหน้าสาธารณะ

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการเรียนรู้

ข้อความ	ผลการวิเคราะห์	
	Mdn	IR
1. จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อสภาพการเรียนรู้	2.944	0.556
2. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน	2.875	0.625
3. ครูให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและลงมือทำกิจกรรมอย่างจริงจัง	2.944	0.556
4. ครูจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย	2.944	0.556
5. ครูจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน	3.000	0.000
6. ครูส่งเสริมการจัดทำโครงการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย	2.786	0.714
7. ครูยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจแก่ผู้เรียน	3.000	0.000
8. ครูให้ความสำคัญและสนใจต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง	2.875	0.625
9. ครูทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกและความต้องการของผู้เรียนและตอบสนองอย่างมีเหตุผล	2.768	0.714
10. ครูส่งเสริมผู้ที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยต่อหน้าสาธารณะ	2.786	0.714

3. ด้านบทบาทของครู

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ตารางที่ 7) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา นั้นครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่นักเรียนดังนี้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ครูให้ความสนใจในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูคอยอำนวยความสะดวก ชี้แนะ และข้อเสนอที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน ครูจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูปลูกฝังค่านิยมที่ดีในด้านความมีวินัยแก่นักเรียน ครูส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และครูติดตามตรวจสอบ พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านบทบาทของครู

ข้อความ	ผลการวิเคราะห์	
	Mdn	IR
1. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	2.875	0.625
2. ครูให้ความสนใจในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล	2.875	0.625
3. ครูคอยอำนวยความสะดวก ชี้แนะ และข้อเสนอที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน	2.875	0.625
4. ครูเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนเข้ากับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน	2.500	1.000*
5. ครูจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	2.875	0.625
6. ครูปลูกฝังค่านิยมที่ดีในด้านความมีวินัยแก่นักเรียน	2.786	0.714
7. ครูส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยอย่างสม่ำเสมอ	2.944	0.556
8. ครูส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น	2.786	0.714
9. ครูติดตาม ตรวจสอบ พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	2.667	0.833

* หมายถึง ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน

4. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ตารางที่ 8) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา นั้นจะต้องมีการนำทรัพยากรด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งสื่อและแหล่งเรียนรู้ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ สื่อมีคุณค่าและความหมายต่อผู้เรียน สื่อมีความเหมาะสมและทันสมัย สื่อและแหล่งเรียนรู้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้สามารถหาได้ในท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตระหนักรับในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้

ข้อความ	ผลการวิเคราะห์	
	Mdn	IR
1. สื่อมีคุณค่าและความหมายต่อผู้เรียน	2.786	0.714
2. สื่อมีความเหมาะสมและทันสมัย	2.875	0.625
3. สื่อมีความหลากหลาย เช่น บุคคล สถานที่ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์	2.500	1.000*
4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน	2.944	0.556
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้สามารถหาได้ในท้องถิ่น	3.000	0.000
6. สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีชีวิตชีวา เช่น พระภิกษุ	2.500	1.000*
7. แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตระหนักรับในวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.786	0.714

* หมายถึง ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน

5. ด้านการติดตามและตรวจสอบ

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นต่อวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (ตารางที่ 9) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้นครูจะต้องประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการสังเกต ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการซักถาม ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการให้ลงมือปฏิบัติ ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามสภาพจริง และนักเรียนประเมินผลตนเองเพื่อสะท้อนความรู้สึกและวิเคราะห์ผลงานของตนเอง

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการติดตามและตรวจสอบ

ข้อความ	ผลการวิเคราะห์	
	Mdn	IR
1. ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการสังเกต	3.000	0.000
2. ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการซักถาม	2.875	0.625
3. ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการให้ทำโครงการด้านความมีวินัย	2.500	1.000*
4. ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการให้ลงมือปฏิบัติ	3.000	0.000
5. ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามสภาพจริง	2.944	0.556
6. นักเรียนประเมินผลตนเองเพื่อสะท้อนความรู้สึกและวิเคราะห์ผลงานของตนเอง	2.875	0.625

* หมายถึง ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่สอดคล้องกัน

ตอนที่ 2 การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบจากเทคนิคเดลฟายด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้นำมาสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งในข้อค้นพบนั้น มุ่งหวังให้นักเรียนสามารถเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครู สามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรับสิ่งของ สามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานส่งครูตามที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา สามารถแต่งกายได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และสามารถทิ้งขยะลงในที่รองรับขยะจากความมุ่งหวังดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสรุปและแยกเป็นรายด้านเพื่อย่อยต่อการสร้างแผนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ดังนี้

1. การมีวินัยในการควบคุมตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถควบคุมอารมณ์และความประพฤติของตนเองได้ ปฏิบัติตามข้อตกลงและกฎระเบียบของโรงเรียน ได้แก่

1.1 การนั่ง การยืน การเดินให้มีระเบียบ

1.2 การเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง

1.3 เชื้อฟังและปฏิบัติตามข้อตกลงได้

2. การมีวินัยในการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ขยัน มีความสนใจใฝ่รู้ และมีสมาธิในการเรียน ได้แก่

2.1 ส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย

2.2 ทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างตรงเวลา

2.3 เอาใจใส่ดูแลงานของตนเองอย่างจริงจังสม่ำเสมอ

2.4 มีสมาธิในการเรียน

3. การมีวินัยด้านความรับผิดชอบ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่

3.1 ทิ้งขยะในที่รองรับขยะ

3.2 รักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณที่ได้รับผิดชอบ

3.3 การรักษาความสะอาดร่างกายตนเอง

4. การมีวินัยเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประสานความร่วมมือในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ กับบุคคลในสังคม แสดงออกถึงความเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันดีรู้จักและสามารถแสดงความเคารพ ด้วยการกราบ การไหว้ การคำนับตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ได้แก่

4.1 การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

4.2 คิดและแสดงออกเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

4.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนและสังคม

นำข้อมูลการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งแยกพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยเป็นรายด้านสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 กิจกรรมเพื่อนำไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน (ตารางที่ 3 และ ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 แผนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

กิจกรรม	เป้าหมายเชิงพฤติกรรม	ระยะเวลา	บทบาทครู	สื่อ/แหล่งเรียนรู้
1. กิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรม	เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการและการปฏิบัติตนเพื่อให้อยู่ในระเบียบวินัย	2 ชั่วโมง	-จัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ -ติดตาม ตรวจสอบ พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน	เทศนาธรรม โดยพระครูวัดสระเกษ
2. กิจกรรมเรา รักโรงเรียน	เพื่อให้นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดของโรงเรียนและบริเวณที่ได้รับผิดชอบ	2 ชั่วโมง	-เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในการดูแลรักษาโรงเรียน -ชี้แนะ และให้ข้อเสนอที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติตนแก่นักเรียน	ห้องเรียน และ บริเวณต่างๆ ในโรงเรียน
3. กิจกรรมบทบาทสมมุติในสถานการณ์จำลอง 3.1 กิจกรรม "เมื่อถึงเวลาอาหารเที่ยง" 3.2 กิจกรรม.....	-เพื่อให้นักเรียนนั่งยื้นและเดินอย่างมีระเบียบเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังและปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันได้	2 ชั่วโมง	-ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและลงมือทำกิจกรรมอย่างจริงจัง -เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของนักเรียนเข้ากับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน	-อุปกรณ์รับประทานอาหาร -โรงอาหาร

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย จัดกิจกรรมการเรียนรู้และ
 นำแผนการเรียนรู้ ทั้ง 6 กิจกรรม ไปทดลองสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 โรงเรียนชุมชน
 บ้านแวงใหญ่ จำนวน 1 ห้องเรียน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลาใน
 การทดลอง 16 ชั่วโมง ซึ่งพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 11 พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ทดสอบ	n	สูงสุด-ต่ำสุด	$\bar{X}$	SD	df	t
ก่อนเรียน	24	4.24-3.11	3.65	0.72	23	8.59*
หลังเรียน	24	4.78-3.49	4.65	0.54	23	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแผนพัฒนาพฤติกรรมเชิง
 จริยธรรมด้านความมีวินัยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งมีความมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย และ (2) พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและสรุปผล ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สรุปผล
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย
2. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

- 1) ประชากรที่ใช้ในออกแบบรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา
- 2) ประชากรที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน จำนวน 5 ท่าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วย ครู จำนวน 1 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 จากโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. แบบสอบถามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

แบบสอบถามรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ ซึ่งมี ขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1.1 การสร้างแบบสอบถามปลายเปิด รอบที่ 1

1.1.1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อสร้างกรอบแนวคิด รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

1.1.2 สร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้สอบถามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา

1.1.3 เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ความครอบคลุม และความเหมาะสมในด้านการใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

1.2 การสร้างแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ รอบที่ 2

1.2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบแรก พร้อมทั้ง ข้อเสนอแนะที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า 4 ระดับ โดยพยายามคงรูปภาษาและเนื้อหาเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้

1.2.2 นำแบบสอบถามปลายปิดที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุม ถูกต้อง และเหมาะสมในการใช้ภาษาอีกครั้งและนำ ข้อเสนอแนะที่ได้ไป ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.3 การสร้างแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ รอบที่ 3

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบกลับแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ในรอบที่ 2 มาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ รอบที่ 3 ที่มีข้อความเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาเหมือนกับรอบที่ 2 โดยการเพิ่มเติมตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในรอบที่ผ่านมา เพื่อประกอบการพิจารณาคำตอบในรอบนี้

2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนจะได้รับการ พัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบการพัฒนา พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟายมา วิเคราะห์ ประกอบการตัดสินใจเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปหาประสิทธิภาพ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมและ ความสอดคล้องก่อนที่จะนำไปใช้

3. แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม จากนั้นนำมา กำหนด รูปแบบเครื่องมือวัด โดยผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ นำแบบวัดนี้ไปหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยพิจารณาจากค่า ความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปหาประสิทธิภาพเครื่องมือเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. สํารวจข้อมูลด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมความมีวินัยของนักเรียน โดยผู้วิจัยจะเข้าไปศึกษาและสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิง จริยธรรม สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน วิธีการให้เด็มาซึ่งข้อมูลประกอบด้วย วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสอบถามจากนักเรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษา

2. ทาบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 ท่าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ เทคนิคเดลฟาย อธิบาย ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และระยะเวลาที่ระบุไว้ในแบบสอบถามและ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเดลฟาย

3. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ด้วยการลงทะเบียนทั้ง 3 รอบ

4. เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย และการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แล้วนำมาสร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไปหาประสิทธิภาพ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้อง จากนั้นผู้วิจัยจะนำแผนการจัดการเรียนรู้นี้ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 2 ห้องเรียน มีการวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยก่อนและหลังการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้

สรุปผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้สรุปผลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อสอบถามแบบสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การเรียนรู้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษามุ่งหวังให้นักเรียนสามารถเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครู สามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อรับสิ่งของ สามารถเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังเพื่อส่งงานตามที่ได้รับมอบหมาย สามารถทำงานส่งครูตามที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา สามารถแต่งกายได้อย่างถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และสามารถทิ้งขยะลงในที่รองรับขยะ

2. กระบวนการเรียนรู้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษานั้นจะต้องจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อสภาพการเรียนรู้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและลงมือทำกิจกรรมอย่างจริงจัง ครูจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูจัดเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน ครูส่งเสริมการจัดทำโครงการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ครูยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจแก่นักเรียน ครูให้ความสำคัญและสนใจต่อผู้เรียนอย่างจริงจัง ครูทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกและความต้องการของผู้เรียนและตอบสนองอย่างมีเหตุผล และครูส่งเสริมผู้ที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยต่อหน้าสาธารณะ

3. บทบาทของครู กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษานั้นครูควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมให้แก่นักเรียนดังนี้ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ครูให้ความสนใจในการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูคอยอำนวยความสะดวก ชี้แนะ และขอเสนอที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน ครูจัดสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูปลูกฝังค่านิยมที่ดีในด้านความมีวินัยแก่นักเรียน ครูส่งเสริมการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น และครูติดตาม ตรวจสอบ พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. สื่อและแหล่งเรียนรู้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษานั้นจะต้องมีการนำทรัพยากรด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งสื่อและแหล่งเรียนรู้ควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ สื่อมีคุณค่าและความหมายต่อผู้เรียน สื่อมีความเหมาะสมและทันสมัย สื่อและแหล่งเรียนรู้ใกล้เคียงกับประสบการณ์จริงของนักเรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้สามารถหาได้ในท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนตระหนักรับในวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. การติดตามและตรวจสอบ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การที่จะพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษานั้นครูจะต้องประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการสังเกต ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนด้วยการซักถาม ครู

ตอนที่ 2 การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัย ค่าคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นแผนการจัดการเรียนรู้

อภิปรายผล

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมชมชอบ หรืออดเว้น การแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้นๆ ซึ่งการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนิยมใช้หลากหลายวิธี เช่น การใช้บทบาทสมมติ (รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2536) หุ่นเชิดมือ (ปัทมาวดี ละออจันทร์. 2531) การเล่านิทาน การใช้แถบเสียงนิทาน (รัตนา บำรุงญาติ. 2532) เป็น พิพัฒนา ปิ่นจินดา (2531 : 109) การอภิปรายกลุ่ม การสอนโดยวิธีเบญจจันทร์ (ไพโรจน์ ปานอยู่. 2536) และการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง (ชนินทร จำนงค์ผล. 2548) เป็นต้น ข้อค้นพบจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการที่นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม เกิดปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน มีการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นแง่คิดเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้นักเรียนอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ บนพื้นฐานของความมีวินัยและอยู่ภายใต้กรอบของแต่ละสังคม (Selman and Lipberman. 1975 : 712-716)

นอกจากนี้ การสอนโดยใช้ทฤษฎีการเสริมแรงช่วยให้นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น เช่น เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมในทางที่ดี ครูก็เสริมแรงในทางบวก ด้วยการให้คำแนะนำและชมเชย การให้รางวัล แต่ถ้าหากนักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการขาดความมีวินัย ครูก็ใช้วิธีการกล่าวตักเตือน เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่ดีลงไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา นุพัฒน์ และคณะ (2538 : 48-51) ที่ได้ศึกษาปัญหาทางวินัยของนักเรียนจากโรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งพบว่า นักเรียนยังมีความคิดเห็นว่าการลงโทษทางวินัยนักเรียนควรใช้การว่ากล่าวตักเตือน เชิญชวนและทำทัณฑ์บนก็เพียงพอแล้ว การลงโทษสถานเบา ก่อนยอมมีส่วนทำให้นักเรียนได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นได้

การจะพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข จำเป็นที่จะต้องปลูกฝังความมีวินัย โดยผ่านกระบวนการศึกษาและเรียนรู้เพื่อที่ปรับเปลี่ยนวิธีการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยต้องอาศัยระยะเวลาในการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยาวนานเพิ่มมากขึ้น
2. การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยต้องให้เวลากับผู้เชี่ยวชาญเพื่อข้อมูลที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น
3. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านต่างๆ ของนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในด้านอื่นๆ เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยัน ความกตัญญู
2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเด็กระดับชั้นการศึกษาที่หลากหลาย
3. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเด็กโดยการมีส่วนร่วมครูและผู้ปกครอง
4. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ หล้าสงฆ์. 2526. *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สยามมกุฎราชวิทยาลัย.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2523. *แนวทางการทำแผนการสอนหลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ฉบับใช้ในโรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา ศรีภาพสินธุ์. 2544. *วินัยนักเรียน. สารานุกรมศึกษาศาสตร์*. ฉบับที่ 22. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กীরดี ศรีวิเชียร. 2524. *การจัดจรรยาศึกษาในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- โกวิท ประวาลพฤษษ์. 2529. *การพัฒนาจรรยาศึกษา, ใน จรรยาศึกษา เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 1-5. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- คณะอนุกรรมการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. 2536. *แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม. ข่าวสารวิจัยการศึกษา*. 16(6): 3-20.
- จิราภรณ์ สุทธิรักษ์. 2545. *การศึกษาเปรียบเทียบตัวแปรด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในองค์กรสังคมมณฑลกรุงเทพฯ ที่มีปัจจัยทางชีวสังคมและลักษณะทางจิตต่างกัน. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา*.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. 2541. *ความสำคัญของจริยธรรม. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาจริยธรรม สำหรับผู้นำทางสังคม. ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*.
- เจียมจิต บุญรักษ์. 2534. *การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา*.
- ฉลวยศรี มีใจเย็น. 2526. *การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูตเวทีของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา*.
- ชวิกา พงษ์ชนโชติ. 2542. *ผลของการใช้ชุดการเรียนรู้แบบศูนย์การเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญานินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา*.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2523. *จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524. *พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2535. *แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2539. *ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ อินทรบำรุง. 2529. *วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นที่นาน ก่อน
กลับบ้าน*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิ
โรฒ. อัดสำเนา.
- ทิพย์ ดวงวิไล. 2532. *พฤติกรรมกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดการประถมศึกษา
จังหวัดพิจิตร ตามทัศนะของครูวิชาการโรงเรียนและศึกษานิเทศก์อำเภอ*. ปรินญาณินพนธ์
กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา.
- ทิศนา แคมมณี. 2541. *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมแห่งชาติแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ธนิษฐา จำนงค์ผล. 2548. *ผลของการใช้กรณีตัวอย่างที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความ
เมตตาคุณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดภาชี เขตวัดมหา*
กรุงเทพฯมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิ
โรฒ. อัดสำเนา.
- ธัญญา นุปผเวส ชัยรัตน์ สิทธิโชค อภรณ์ ชายชัยสกุลวัตร และทัศนิตมา ระเบียบดี. 2538.
การศึกษาปัญหาทางวินัยของนักเรียนโรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 18(2): 48-51.
- นวลละออ แสงสุข. 2544. *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง*. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. 4(1): 6-23.
- นิตยา พูลทอง. 2535. *การศึกษาวิธีการที่ครูใช้ในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก
: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา.
- เบญจพร สมานมาก. 2540. *ผลของการจัดกิจกรรมละครสอดเสริมจริยธรรมและการสนทนาเสริม
จริยธรรมที่มีต่อการรับรู้ทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัย*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- บัณฑิต พัดเย็น. 2527. *การศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน
จังหวัดสมุทรสาคร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนคริ
นทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ปัทมาวดี ละออจันทร์. 2531. *การเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษา เพื่อยกระดับเหตุผลเชิง
จริยธรรม โดยวิธีการใช้บทบาทสมมติและหุ่นเชิดมือ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. ปรินญา
ณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

- ประนอม โสภิพันธ์. 2546. การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านไทยวิทยาคม อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. อัดสำเนา.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2540. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนัส หันนาคินทร์. 2523. แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- พนัส หันนาคินทร์. 2524. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พระธรรมญาณมุนี. 2531. พระธรรมญาณมุนี 84. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2539. วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.
- พระราชวรมนู. 2523. พุทธจริยธรรม. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. 2514. ความแตกต่างระหว่างศีลธรรมกับศาสนา. นนทบุรี : เอกภินทร์.
- พิพัฒน์ ปิ่นจินดา. 2531. การเปรียบเทียบการสอนจริยศึกษา เพื่อยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยการอภิปรายกลุ่มและการสอนโดยวิธีเบญจจันทร์ ในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- เพียงพรรณ สุขจันทร์. 2524. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- โพธิ์ทอง จิตอ่อนน้อม. 2529. พฤติกรรมทางจริยธรรมของครูพลศึกษาในทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา และนักเรียนในเขตการศึกษา 7. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา.
- ไพบุลย์ เทวรักษ์. 2529. จิตวิทยา : ศึกษาพฤติกรรมภายนอกและภายใน. กรุงเทพฯ : โครงการตำราวิทยาศาสตร์อุตสาหกรรม.
- ไพโรจน์ ปานอยู่. 2536. ผลของการสอนโดยการใช้อุปกรณ์สัมพันธ์กับวิธีสอนตามปกติที่มีต่อพฤติกรรม เชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.

- รัตนา บำรุงญาติ. 2532. ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยการใช้หุ่นมือ การเล่านิทาน และการใช้แถบเสียงนิทาน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. 2525. การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิวาห์วัน มูลสถาน. 2523. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความมีวินัยในตนเอง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- วัลลิมา สงสุวรรณ. 2541. ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่องการบวกและการลบที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความมีวินัยในตนเอง และความคงทนในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิต. 2524. การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สาโรช บัวศรี. 2523. จริยธรรมไทยในสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : การศาสนา.
- สายพิณ ประสูสวัสดิ์. 2538. การศึกษาความมีระเบียบวินัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ ศิลปสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม โดยครูสร้างกฎเกณฑ์และเด็กสร้างกฎเกณฑ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุมน อมรวิวัฒน์. 2542. การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ : ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์. นนทบุรี; มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรัตน์ ศรีดาเดช. 2532. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารของผู้บริหารโรงเรียน กับขวัญของบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อัดสำเนา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2537. รายงานผลการประชุมปรับปรุงแผนและทิศทางการทำงาน. สอนสามพราน จังหวัดนครปฐม. อัดสำเนา
- สำราญ นิลทอง. 2526. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจริยธรรมในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. อัดสำเนา.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2529. หลักการและทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์กลางลาดพร้าว.
- อัจจิมา จินวาลา. 2535. การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย

- Bandura, A. 1965. *Principles of Behavior Modification*. New York : Rinehart and Winston Inc.
- Bandura, A. 1977. *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice Hall.
- Biskin, D. and Hoskisson, K. 1977. An Experimental Test of the Effect of Structured Discussions of Moral Dilemmas found in Children's Literature on Moral Reasoning. *The Elementary School Journal*. 77(5): 407-415.
- Bloom, B.S., Krathwohl, D.R., and Masia, B.B. (1964). *Taxonomy of Educational Objectives: Book 2 Affective Domain*. London: Longman.
- Brown, R. 1965. *Social Psychology*. New York : Free Press.
- Good, C.V. 1964. *Dictionary of Education*. 2nd ed. New York : McGraw-Hill Book Co.
- Kohlberg, L. 1965. Moral Education for a Social in Moral Transition. *Educational Leadership*. 33(1): 52-53.
- Kohlberg, L. 1969. Stage and Sequence: The Cognitive-development Approach to Socialization in Goslin; In *Handbook of Socialization Theory and Research*. Chicago: Rad, Menaly & Company.
- Midlasky, F.G., Bryan, J.H. and Brickman, P. 1975. Aversive Approval : Intonation Effects on Modeling and Reinforcement on Altruistic Behavior. *Children Development*. 44: 321-325.
- Piaget, J. 1948. *The Moral Judgment of the Child*. Glencoe Ill: Free Press.
- Selman, R.L. and Lipberman, M. 1975. Moral Education in the Primary Grades : An Evaluation of a Development Curriculum. *Journal of Educational Psychology*. 67(5): 712-716.
- Stipek, D.J. (1993). *Motivation to Learn: From Theory to Practice*. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon.
- Turiel, E. 1966. An Experimental Test of the Sequentiality of Development Stages in the Child's Moral Judgment. *Journal of Personality and Social Psychology*. 3(6): 611-618.